

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 15.

Lördagen den 6 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Nils Adler på grund av influensa är oförmögen att delta i riksdagens arbete under de närmaste dagarna, intygas härmed.

Stockholm den 6 mars 1926.

Erik Uddenberg.

leg. läk.

§ 2.

Föredrogos var för sig och remitterades till behandling av lagutskott de på kammarens bord liggande motionerna, nämligen:

nr 388 av herrar *Lövgren* i Nyborg och *Törnkvist* i Karlskrona; samt nr 389—391 av herr *Lindman m. fl.*

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 22 och 23 samt andra lagutskottets utlåtande nr 9.

§ 4.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 6, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

Sedan herr talman anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Anderson** i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att statsutskottets förevarande utlåtande nr 6 måtte få på det sätt föredragas, att endast nummer och kantrubriker uppläsas, i den mån annat föredragningssätt icke särskilt påkallas.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 15.

Ang.
anslag för
anläggning
eller förbättring
av vägar
m. m.

Punkten 12, angående bidrag till anläggning eller förbättring av vägar m. m.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 14 av sjätte huvudtiteln föreslagit riksdagen dels till anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000,000 kronor, dels medgiva, att sådana besparingar å tidigare anvisade dylika anslag, som enligt gällande bestämmelser borde ställas till riksdagens disposition, finge av Kungl. Maj:t användas för sitt ursprungliga ändamål.

I samband härmed hade utskottet förehaft till behandling två lika lydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 69, av herrar *Tjällgren* och *Henrik Andersson* och den andra inom andra kammaren, nr 89, av herr *Öberg m. fl.*, däri föreslagits, att riksdagen måtte för budgetåret 1926—1927 till anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar anvisa ett extra reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte

a) med avslag å ovanberörda motioner, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och

b) medgiva, att sådana besparingar å tidigare anvisade dylika anslag, som enligt gällande bestämmelser borde ställas till riksdagens disposition, finge av Kungl. Maj:t användas för sitt ursprungliga ändamål.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Kvarnzelius*, *Bergqvist*, *Rooth*, *Wallis*, *Wiklund*, *Bengtsson* i Norup och *Olofsson* i Digernäs, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och de i ämnet väckta motionerna till anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 4,000,000 kronor; och

b) medgiva — — — — — ändamål.

Sedan punkten föredragits, anförde

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman! Eftersom jag är med bland reservanterna i den här punkten, så skall jag be att få yttra några korta ord.

Jag vill medge, att jag inser omöjligheten av att driva fram reservanternas mening. Men på samma gång känner jag behovet av ett ökat anslag på denna punkt så starkt, att jag vågar yrka bifall till reservationen.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Det är ju så, att herr Olofsson i Digernäs icke ansåg sig ha så starka skäl för sin uppfattning, att han trodde på någon vidare framgång för det yrkande han framställde, och det ger mig i min tur anledning att vara ganska kortfattad på den här punkten.

Jag ber att få erinra om vad som anföres i utskottets utlåtande, och detta torde vara tillräckligt vägledande för kammarens ledamöter, då det gäller att fatta beslut. Dessutom är det ju så, att vi nyss under punkt 10 beviljat icke mindre än över 15 miljoner kronor till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar och broar å landsbygden. Tager man bara en liten del, några miljoner av detta anslag, och lägger till det här anslaget, så tror jag, man måste komma till den uppfattningen att det är ett ganska rikligt tillmätt anslag. Och jag vågar säga, fastän jag tillhör landsbygden och den del därav, som har haft och fortfarande har ganska stort behov av vägar, att jag anser mig icke kunna med hänsyn till det stora belopp som det här gäller göra annat

än yrka bifall till utskottets hemställan, som sammanfaller med Kungl. Maj:ts förslag.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Ang.
anslag för
anläggning
eller förbät-
ring av vägar
m. m.
(Forts.)

Punkten 13, angående understödjande av brobyggnader och företrädesvis mindre hamnbyggnader m. m.

Ang. under-
stödjande av
brobyggnader
m. m.

Uti punkten 15 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen dels till understödjande av brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor, dels medgiva, att sådana besparingar å tidigare anvisade dylika anslag, som enligt gällande bestämmelser borde ställas till riksdagens disposition, finge av Kungl. Maj:t användas för sitt ursprungliga ändamål.

I samband härmed hade utskottet förehåft till behandling dels en inom första kammaren av herrar *Henrik Andersson* och *Frändén* väckt motion, nr 170, däri föreslagits, att riksdagen till understödjande av brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder för budgetåret 1926—1927 måtte anvisa ett extra reservationsanslag av 1,400,000 kronor, dels ock en inom andra kammaren av herr *Lindmark m. fl.* väckt motion, nr 104, vari likaledes yrkats, att riksdagen måtte för nu ifrågakvarande ändamål för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,400,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte

a) med avslag å ovanberörda motioner, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och

b) medgiva, att sådana besparingar å tidigare anvisade dylika anslag, som enligt gällande bestämmelser borde ställas till riksdagens disposition, finge av Kungl. Maj:t användas för sitt ursprungliga ändamål.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Kvarnzelius*, *Wiklund* och *Olofsson* i Digernäs förklarats sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med bifall till förenämnda motioner till understödjande av brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,400,000 kronor; och

b) medgiva — — — — — ändamål.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr *Olofsson* i Digernäs: Herr talman! Ja, jag är reservant även på denna punkt, och jag vill bara helt kort säga, att min uppfattning har varit hela tiden, alltsedan dessa bilskattemedel beslötas, att de skulle i huvudsak användas till underhåll av vägarna och till beredande av lättnad för bilägarna, som själva få betala denna dryga skatt, att komma fram på de allmänna vägarna. Men de s. k. sakkunniga och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ha haft annan mening, och jag får säga, att de vridit den mening, som riksdagen först hade, åt ett galet håll. Dessa medel ha använts till att förbättra vä-

Ang. under-
stödjande av
brobyggnader
m. m.
(Forts.)

garna i stället för att den ursprungliga meningen var, att de skulle tjäna underhållet.

Ja, nu är det givet, att alla, som icke ha med vägtungan att göra i någon väsentligare mån, anse, att man nu skall pruta på det här anslaget och i stället använda bilskattemedlen så mycket som möjligt till förbättringar. Jag anser, att med det behov som förefinnes i fråga om brobyggnader och förbättring av vägarna böra vi ha ett ökat anslag på den här punkten, och bör man få använda en större del av bilskattemedlen för själva underhållet.

Jag ber med dessa korta ord få yrka bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag ber endast att till stöd för utskottets ståndpunkt få åberopa samma skäl, som jag anfört vid föregående punkt. Dessutom vill jag framhålla, att Kungl. Maj:t här gått in för en höjning för egen del.

Slutligen anhåller jag även att få rikta uppmärksamheten på att vi genom ett bifall i alltför stor utsträckning till längre gående anslag skulle rubba på de budgetära beräkningarna, och jag tror, herr talman, att redan detta utgör alldeles tillräckligt skäl att här bifalla utskottets förslag.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Behovet av detta anslag har ju redan blivit av herr Olofsson i Digernäs framhållet. Det förhåller sig ju så, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke fått sin begäran om anslag till anläggning eller förbättring av vägar m. m. beaktad av Kungl. Maj:t.

Det är nog så, att detta är för oss landsbygdsrepresentanter ett av de mest angelägna vägärenden att få tillgodosett. Men det kostar pengar. Och därtill kommer också, att när man i första hand har att tillgodose de genomgående trafikvägarna, så att de ha ordentlig bredd, så få dessa många tvärvägar, dessa bygdevägar, som finnas överallt i landet, ävensom nödiga brobyggnader stå tillbaka, och sålunda bli vägarna både för smala och i övrigt sådana, att maskinerna icke kunna användas på dem. Det är detta som gör, att man måste hålla på att detta anslag bör beviljas enligt reservanternas förslag.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Jag vill för min del givetvis icke förneka, att det föreligger behov av vägbyggnadsbidrag och närmast, som det här är fråga om, brobyggnadsbidrag, där enligt min mening det största behovet föreligger. Men jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet vid det förhållandet, att här föreslog Kungl. Maj:t förlidet år, givetvis med hänsyn till behovet, ökning av detta anslag, och i år har Kungl. Maj:t, som kammaren finner, föreslagit en ytterligare höjning, jämfört med förra årets anslag, av icke mindre än 150,000 kronor.

Vidare ber jag att få erinra om att just med avseende å brobyggnader kunna automobilskattemedlen användas i större utsträckning än i fråga om de vägbyggnader som vi nyss ha fattat beslut om. Det är ju så, att automobiltrafiken har åstadkommit, att en hel del broar, särskilt träbroar, äro synnerligen bristfälliga och riskabla att trafikera, varför de måste ombyggas, och det gör, att automobilskattemedlen kunna användas för dessa ändamål.

Slutligen torde också böra erinras att här får man icke, då man nu går att behandla dessa olika anslag, förbise det förhållandet, att vi måste räkna med budgeten i dess helhet. Och jag vill försäkra kammaren om att jag, i den mån det har varit möjligt med hänsyn till de finansiella förhållandena, sökt avväga de olika kraven och tillstyrkt ökat anslag, där behovet har varit mest trängande, vilket i denna punkt också skett.

Jag tror därför, att det finns skäl för att bifalla vad statsutskottet har tillstyrkt härvidlag.

Ang. understödjande av brobyggnader m. m.
(Forts.)

Herr Lindmark: Herr talman, mina herrar! Det är med synnerlig tillfredsställelse vi i dag höra statsrådet deklarerera sin förståelse för ett förhöjt statsanslag på denna punkt.

De ord, varmed statsrådet i statsverkspropositionen motiverar en höjning med 150,000 kronor, bevisa ju till fullo, att statsrådet insett att på denna punkt föreligga särskilt ömmande omständigheter. Då det gäller anslag under 12:e punkten, allmänna vägnslag, så ligger ju saken så till, att hur önskvärt det än är, att anslaget höjes, så kan dock frågan om anläggning av en ny väg få anstå tills vidare, till dess statsanslaget utfaller. Men då det gäller brobyggnader, föreligger givetvis ett annat förhållande. En bro har sin givna livslängd. Sedan bron blivit utnött, måste den ombyggas, vare sig det finns pengar för utgiften eller icke. Det är just på grund av detta faktum, som en hel del väghållningsdistrikt fått lov att i förskott utföra brobyggnader och låta det bli en framtidens sak att erhålla statsbidrag. Men detta innebär givetvis för väggassorna stora ekonomiska svårigheter i många fall och betydande ränteförluster.

Statsrådet omnämnde nyss, att en väsentlig lättnad uppstode i fråga om brobyggnader genom förekomsten av bilskattemedel. Detta är givetvis alldeles riktigt. Men behovet är icke förty mycket trängande just med hänsyn till möjligheten att avverka det anslagsbehov, som föreligger genom att brobyggnader utföras i förskott och vartill bilskattemedel icke kunna beviljas. Med det anslag av 850,000 kronor, som tidigare utgått, erfordras tiden intill 1930, innan dessa i förskott utförda brobyggnader fått sina statsbidrag.

Som sagt, till dessa redan utförda brobyggnader, för vilka väggassorna ha att fordra statsbidrag, kan man ju icke anlita bilskattemedel, och på grund härav är behovet så synnerligen trängande. Bilskattemedlens tillkomst hjälper således icke på denna punkt. Här får det lov att vidtagas kraftiga åtgärder från riksdagens sida för att lätta väggassornas betryck. Kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har emellertid tagit hänsyn till just förekomsten av bilskattemedel, när styrelsen har prutat ned det belopp av 2,800,000 kronor, som annars ansetts nödvändigt och erfordrerligt, till 1,400,000 kronor. Den motivering, som kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har anfört för upptagande av anslaget till 1,400,000 kronor, synes mig så stark, att statsrådet rätteligen icke bort pruta på den punkten.

Det är också med full insikt om betydelsen av en anslagsförhöjning för de beträngda väggassorna, som motionärerna såväl i första kammaren som här i andra kammaren ha velat framföra önskemålet om ett förhöjt anslag. Och jag ber, herr talman, att få vädja till riksdagen att på denna punkt icke vara alltför sparsam. Det finns ju dock möjlighet att kunna ordna den ekonomiska sidan på ett eller annat sätt. Under alla förhållanden kan man ju säga att vid en jämförelse och avvägning av de olika anslagskraven mot varandra, så väger anslaget till brobyggnader synnerligen tungt och bör sättas framför en hel del andra.

Jag ber, herr talman, att med hänvisning till vad jag rörande denna punkt anfört få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Grapenson*.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Den vädjan, som av den siste talaren här gjorts, torde kammarledamöterna få vara beredda att höra både vid det ena och andra tillfället, och det gäller enligt mitt förmenande sannerligen

Ang. under-
stödjande av
brobyggnader
m. m.
(Forts.)

att icke låta känslorna alltför mycket spela in vid bedömande av dessa frågor.

Jag vill ännu en gång stryka under, att det ämbetsverk, som är särskilt sakkunnigt på området, nämligen väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, i sina anslagspetita till Kungl. Maj:t yttrat, att styrelsen, med hänsyn till den lättnad i anslagsbehovet, som kunde beredas genom automobilskattemedlen, ansåge sig kunna inskränka sitt anslagsäskande till 1,400,000 kronor. Ligger icke i dessa ord för en departementschef en direkt antydning om, att det här går an att spara en liten smula? Jag tycker verkligen, att departementschefen gjort rätt i att taga fasta på denna väg- och vattenbyggnadsstyrelsens antydning. Jag tror icke, att vi gagna den sak, det här gäller, genom att bifalla reservanternas förslag, utan jag tror, att det är bättre, att vi nu besluta den måttliga förhöjning av anslaget, som av departementschefen förordats.

Jag har, herr talman, ingen anledning att frågå mitt förut framställda yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Lindmark, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 13 av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkten 14, angående anslag för anläggning av enklare vägar.

Ang.
anslag för
anläggning
av enklare
vägar.

Kungl. Maj:t hade under punkten 16 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att för anläggning av enklare vägar för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet förehåft till behandling en inom första kammaren av herr *von Sneidern* väckt motion, nr 122, däri motionären föreslagit, att riksdagen måtte för anläggning av enklare vägar för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 800,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen med avslag å den i ämnet väckta motionen, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Widell*, *Bergqvist*, *Rosén*, *Wallen* och *Jönsson* i Revinge, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med bifall till den i ämnet väckta motionen måtte för anläggning av enklare vägar för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 700,000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Jönsson** i Revinge: I den reservation, som avgivits i denna punkt, har i så måtto tillstyrkts bifall till den av herr von Sneidern i första kammaren väckta motionen om höjning av ifrågavarande anslag från 600,000 kronor till 800,000 kronor, att reservanternas förordade anslaget höjning till 700,000 kronor.

För att styrka att denna anslagshöjning är av behovet påkallad behöver man bara hänvisa till propositionen. I statsverkspropositionen nämnes, att ansökningarna om anslag från denna vägfond avse vägar med en total byggnadskostnad av nära 11,000,000 kronor, motsvarande ett statsbidrag av över 7,000,000 kronor. Departementschefen har i ärendet framhållit, att det vore önskvärt, att kravet på bidrag av statsmedel för åstadkommande av vägförbindelser av enklare slag tillgodosåges i rikligare mått, än hittills kunnat ske. Han tillägger emellertid, att en höjning av anslaget måste föregås av en utredning angående de olika vägtypernas avgränsning från varandra med avseende å såväl tekniska bestämmelser som användbarhet under skilda ekonomiska och trafiktekniska betingelser. Ehuru jag respekterar departementschefens utredningsargument, undrar jag dock, om det verkligen är absolut nödvändigt med en utredning, när det gäller att höja ett anslag från 600,000 kronor till 700,000 kronor eller, som herr von Sneidern påyrkat, från 600,000 kronor till 800,000 kronor.

Man borde väl icke behöva tillmäta detta argument en så överväldigande betydelse, att man icke redan nu skulle kunna våga sig på en höjning, som departementschefen själv erkänner vara av behovet påkallad. Man får taga i betraktande, att de orter, det här gäller, äro så gott som fullständigt i avsaknad av kommunikationer och att man icke kan tänka på någon kulturell eller ekonomisk utveckling för samhällen, som icke blott icke hava järnvägar utan till på köpet till och med sakna vägar. För att i möjligaste mån tillgodose dessa orters behov och bereda invånarna möjlighet att utföra och avsätta de produkter, de tillverka, hava reservanternas föreslagit, att man skulle höja anslaget till åtminstone 700,000 kronor, och hoppas reservanternas, att kammaren skall bifalla detta förslag samt att departementschefen därefter snarast möjligt skall låta slutföra utredningen, så att sedan en ännu kraftigare förhöjning av detta enligt mitt förmenande synnerligen välbehöfliga anslag skall kunna vidtagas.

Jag tillåter mig sålunda, herr talman, att yrka bifall till den vid förevarande punkt i statsutskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag vill i denna fråga endast yttra några ord.

Det förhåller sig så, att statsutskottet, liksom jag förmodar riksdagen i dess helhet, hyser stora sympatier för en kraftig höjning av ifrågavarande anslag, men utskottet har måst taga hänsyn till de skäl, som av departementschefen åberopats. I fjol avlät ju riksdagen, efter förslag av statsutskottet, vilket förslag i sin tur var grundat på ett förslag av statsutskottets fjärde avdelning, en skrivelse med begäran om utredning, i syfte att man skulle erhålla ett klart begrepp om alla dessa olika vägtyper och om alla de olika anslag, som erfordras för anläggande och underhåll av vägar. Innan den utredningen föreligger, tror jag icke, det gagnar mycket att öka anslaget med 100,000 kronor. Det torde vara bättre, att man först får en utredning till stånd och att riksdagen därefter ger ett kraftigt handtag åt de orter, det här gäller att hjälpa.

Med hänsyn till vad jag sålunda yttrat tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag, vilket ju sammanfaller med det äskande, som gjorts i statsverkspropositionen.

*Ang.
anslag för
anläggning
av enklare
vägar.
(Forts.)*

*Ang.
anslag för
anläggning
av enklare
vägar.
(Forts.)*

Herr **Gustafson** i Kasenberg: Herr talman! Jag ber att i likhet med herr Jönsson i Revinge få tillstyrka bifall till den vid utskottets utlåtande i denna punkt fogade reservationen.

I den trakt av Älvsborgs län, där jag är bosatt, finnas rätt stora skogsbygder. Befolkningen där har ganska svårt att få vägar till stånd, då numera statsbidrag blott kan erhållas till förbättring av äldre befintliga vägar, där trafiken med motorfordon är särskilt stor. Dessa skogsbygder ha så dåliga kommunikationer, att invånarna icke utan största olägenhet kunna vänta med anläggande av vägar, tills resultatet av ifrågavarande utredning föreligger. Det kan ju visserligen vara en tröst för dem, att de, sedan utredningen slutförts, kunna erhålla statsbidrag till hjälp för byggande av i motionen omskrivna vägar; men den trösten är tämligen klen, om inga utsikter finnas att under den närmaste framtiden erhålla hjälp till byggnad av dylika vägar.

Jag anser denna sak synnerligen behjärtansvärd och tillåter mig varmt förorda, att kammaren bifaller reservationen och därigenom bereder möjlighet för dessa trakter att få vägar. Härvid är det mig en glädje att kunna åberopa mig på herr vice ordförandens i statsutskottet vittnesbörd, att riksdagen önskar, att dylika vägar skola komma till stånd med statsbidrag i större utsträckning än hittills varit möjligt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Häruti instämde herr *Gustafsson* i Älvsereg.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Både herr Jönsson i Revinge och den siste ärade talaren tycktes utslutande fäst sig vid den hänvisning till den pågående utredningen, som gjorts i den kungl. propositionen. Utan tvivel är denna utredning av stor betydelse, och det torde vara skäl i att avvakta resultatet av densamma, innan man går in för en höjning av olika väganslag och särskilt av det, som nu är i fråga. Båda de ärade talarna förbisågo dock, att departementschefen icke bara anfört detta skäl utan också hänvisat till »nuvarande ekonomiska förhållanden». Det torde verkligen vara skäl i att man också tager litet hänsyn till dessa. Om man skulle följa motionärer och reserveranter i alla avseenden, är det tvivel underkastat, huruvida det kommer att bli möjligt att företaga den av finansministern föreslagna och av alla säkerligen eftersträfvade skattesänkningen.

Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang erinra om att i motioner rörande anslag under denna huvudtitel påyrkats en ökning av anslagen utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit av i runt tal 2,700,000 kronor. Herr Jönsson i Revinge framhöll visserligen, att det vid denna punkt bara gällde en ökning av 100,000 kronor, och att departementschefen själv intygat behovet av en anslagsförhöjning. Redan i mitt förra anförande nämnde jag, att jag ansåg behov av ökning på olika punkter föreligga. Jag har emellertid så långt det varit möjligt med hänsyn till det finansiella läget och andra förhållanden sökt att tillgodose förefintliga behov. Jag tror, att den avvägning mellan olika krav, som i propositionen företagits, är så pass rättvis, som den överhuvud taget kan vara, och därför tror jag också, det är tillrådligt, att kammaren stannar för att jämväl i denna punkt bifalla vad statsutskottet och Kungl. Maj:t föreslagit.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Efter departementschefens klarläggande anförande har jag icke mycket att tillägga. Jag vill endast passa på att tacka för det erkännande, som gavs mig, att jag för en gångs skull varit vänlig. Jag får även medge, att det ibland är ganska farligt att säga sanningen. Om det förhölle sig så, att den som förde utskottets talan efter gottfin-

nande kunde tillstyrka alla förslag, som han hyste sympati för, skulle det vara ganska enkelt att tala å utskottets vägnar.

Jag vill emellertid erinra om, att anslaget icke är äldre än sedan år 1914. Jag vill också erinra om att det undan för undan ökats. Vidare vill jag erinra om, att såväl departementschefen som statsutskottet uttalat sympatier för en anslagsökning. Slutligen vill jag slå fast, att det icke kan vara lämpligt att i alltför forcerat tempo driva upp anslagsbeloppet. Först måste det undersökas, vilka vägtyper, som äro mest ändamålsenliga. Jag vädjar till kammaren, om icke, med den revolution i fråga om vägbyggnadstekniken, som biltrafiken framtvingat, det är nödvändigt att se sig för, innan man bestämmer, vilken vägtyp som skall komma till användning.

Detta är, i allt väsentligt, de skäl, som för mig varit avgörande vid bedömande av denna fråga.

Jag måste, herr talman, vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Brännström: Det föreföll mig en smula märkvärdigt, att statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet sade, att han sökt att i möjligaste mån tillgodose det förefintliga behovet. Den redogörelse, som innefattas i den kungl. propositionen, ger vid handen, att ansökningar om statsbidrag inkommit rörande anläggande av enklare vägar med en sammanlagd byggnadskostnad av nära 11 miljoner kronor, motsvarande statsbidrag av över 7 miljoner kronor. Det oaktat äskas ett anslag av endast 600.000 kronor. Då bör var och en kunna förstå, i vilken ringa mån det förefintliga behovet kan tillfredsställas med det föreslagna anslagsbeloppet.

Utskottets vice ordförande framhöll, att detta anslag är ganska nytt. Att behovet av enklare vägar visat sig så stort, beror till stor del därpå, att man på många håll misströstat om att kunna anlägga landsvägar av dyrbarare typ och därför ansökt om statsbidrag till vägar av enklare typ. Vidare bör man, då det gäller den stora disproportionen mellan sammanlagda beloppet av de statsbidrag, varom ansökan ingått, och det anslag, som föreslagits av Kungl. Maj:t, komma ihåg, att många av dem, som ingivit ansökan om statsbidrag, strävat i kanske tjugotal år efter att få vägar till stånd. Det är icke roligt för dem att, sedan de bestämt sig för att frånträda sina ursprungliga anspråk på att få en ordentlig väg och sedan de nöjt sig med att få en enklare väg, konstatera, att anslaget är så otillräckligt, att de, utöver de många och långa år, de redan väntat på statsbidrag, måste vänta därpå ännu ett stort antal år, ja, kanske under en obestämd tid framåt.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som anförts i denna punkt. Jag hoppas, att kammaren måtte behjerta kravet på en väsentlig höjning av detta anslag.

Med herr *Brännström* förenade sig herrar *Hage* och *Grapenson*.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Jag ber att få konstatera, att, ehuru chefen för kommunikationsdepartementet är ense med mig i fråga om betydelsen av den pågående utredningen, han likväl föreslagit, att anslaget sättes till 600,000 kronor. Kan man utan vidare utredning bevilja 600,000 kronor för ifrågavarande ändamål, så bör man, förefaller det mig, lika väl kunna bevilja 700,000 kronor. Skillnaden är ju relativt obetydlig.

De statsfinansiella skäl, som av statsrådet skötos i förgrunden, kunna ju anföras mot snart sagt varje anslag. Jag föreställer mig dock, att budgeten icke är så hårt spänd, att den icke skulle kunna tåla vid den mycket måttliga ökning, reservanterna föreslagit på denna punkt. Statsrådet nämnde, att i motioner rö-

*Ang.
anslag för
anläggning
av enklare
vägar.*
(Forts.)

Ang.
anslag för
anläggning
av enklare
vägar.

(Forts.)

rande anslag under denna huvudtitel föreslagits anslagsförhöjningar på inalles 2,700,000 kronor. Dessa anslagskrav få väl, på det hela taget, numera anses avförda från dagordningen. De höjningar av anslag, kammaren nu har att diskutera, avse ju i själva verket endast relativt obetydliga belopp.

Till herr Anderson i Råstock vill jag säga, att argumentet med bilvägarna hör väl icke till denna punkt; här är det icke fråga om byggande av sådana vägar, utan här gäller det anläggning av enklare vägar på sådana orter, som knappast ha några kommunikationer. Jag förstår icke, varför man i debatten på denna punkt skall behöva draga in vare sig bilskatten eller bilvägarna. Automobilskattemedlen gå ju till förstärkning och underhåll av vägar av en helt annan typ än den, som avses i den punkt vi nu diskutera.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Ja, herr talman, jag nödgas säga ett par ord till i denna fråga.

Herr Brännström gör gällande, att jag skulle ha uttalat, att behoven av väganslag skulle vara tillgodosedda. Nej, herr Brännström, så var det icke. Jag sade, att jag sökt tillgodose dessa behov, så långt detta varit möjligt med hänsyn till det finansiella läget. Detta är således något helt annat.

Vad angår herr Jönssons i Revinge tolkning av mitt förra anförande, tänker jag, att han vid närmare eftersinnande skall finna, att denna tolkning icke är vidare hållbar. Men när han sedan säger, att budgeten väl icke är så hårt spänd, att man icke borde kunna bevilja 700,000 kronor med samma skäl som 600,000 kronor, eftersom detta lilla belopp icke skulle betyda något för budgeten i dess helhet, då får jag säga, att jag tycker herr Jönsson i Revinge borde känna till, att var och en, som har ett önskemål, brukar framhålla just dessa synpunkter. Det här lilla beloppet, heter det, måtte väl icke betyda något i budgeten. Men, herr Jönsson i Revinge, när många belopp på 100,000 kronor läggas ihop, så inverkar det dock på budgeten, och det är en sak, som jag tror, att man får taga hänsyn till, även då det gäller att taga ställning till det av reservanterna framförda kravet på höjning av det här föreliggande anslaget.

Herr **Lindmark**: Herr talman! Statsutskottets vice ordförande påstod nyss, att anslaget till enklare vägar hade undan för undan blivit höjt. Detta är dock icke fallet. År 1922 utgick anslaget med 1.5 miljon kronor. Den höjning, som då skedde, var ju närmast motiverad med att anslaget från och med det året skulle omfatta hela riket, men det är ju fallet även med årets anslag. Icke desto mindre har statsrådet, trots att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansett att man nu skulle vara i behov av 2 miljoner kronor, endast begärt 600,000 kronor. Enligt statsutskottets vice ordförande borde styrelsens framställning om anslag för detta ändamål ses mot bakgrunden av att styrelsen räknat med en nedprutning på den begärda anslagssumman. Statsutskottets vice ordförande torde ha menat, att detta sätt att gå tillväga vid framställningar om anslag praktiserats i så många år, att det nu blivit en rättsnorm, som vi kunna och böra följa. Det oriktiga i en sådan tolkning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens anslagskrav borde dock vara i ögonen fallande.

Förhållandet är det, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen varje år gör upp en promemoria med en utredning angående det faktiska, i många fall förtvivlade läget ute i landet i vad det gäller bidrag till vägbyggnad. Styrelsen framhåller då, att ett så och så stort belopp skulle behövas, men på grund av de statsfinansiella förhållandena prutar styrelsen själv ned beloppet till vad den anser vara det minsta möjliga. Sedan kommer statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet och beskär anslaget ytterligare, likaledes med motivering till det statsfinansiella läget. Denna motivering må ju äga sin rik-

lighet, men, såsom jag framhöll i mitt förra uttalande, man måste här väga de olika anslagsäskandena mot varandra, eftersom ju en del måste anses viktigare än de andra. När det är fråga om anslag till anläggning av vägar — och det gäller både i Norrland och andra delar av landet — är det särskilt viktigt att komma ihåg, vilken utomordentligt stor betydelse vägbyggandet har. I vissa avseenden kan man ju säga, att vägbyggandet löser eller åtminstone försöker lösa arbetslöshetsproblemet. Vidare — och härvid torde vägbyggandet vara ännu verksammare än i nyss angivna hänseende — förhjälp dessa vägbyggnader till en naturlig kolonisation av landet. Ty där vägar byggas, givas ju möjligheter att grunda nya hem och uppodla mark, som eljest icke skulle bliva uppodlad. Vägarna äro en kulturfaktor av högsta rang, något som man i riksdagen alltid borde taga hänsyn till. Jag skulle önska, att man i stället för att sänka kaffetullen, såsom här ifrågasatts, höjde väganslagen, så att en verklig kulturgärning på landsbygden kunde komma till stånd.

Nu ha reservanterna här nöjt sig med att begära en höjning av anslaget med endast 100,000 kronor, alltså ett mycket blygsamt belopp, och när det icke är fråga om större utgiftsökning, borde det inte vara svårt för riksdagen att bevilja detta blygsamma belopp.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Denna debatt är rätt lustig. Statsutskottets vice ordförande har yrkat avslag på reservationen och motiverat detta. Genast kommer nästa talare och tager detta yrkande till intäkt för bifall till reservationen. Här tog sedan statsrådet avstånd från den tankegång, som ligger i reservationen, och därpå kommer herr Jönsson i Revinge och åberopar statsrådets uttalande till förmån för sin ståndpunkt.

Det går tydligen icke an att visa någon som helst vänlighet gentemot detta krav. Jag vill emellerid det oaktat framhålla, att jag tror nog, att det i framtiden blir just på denna punkt, som en ökning kan komma i fråga. Men det föreligger verkligen skäl att icke nu vid innevarande års riksdag gå och rucka på de av Kungl. Maj:t uppgjorda grunderna för fördelningen på alla dessa olika anslag. Majoriteten på den avdelning i statsutskottet, där denna huvudtitel ingående blivit granskad, har varit fullt enig om, att statsrådet i detta hänseende gjort ett övervägande, som står sig inför kritik och inför de olika intressen, som här göra sig gällande.

Här resoneras nu i denna debatt, som om vi på denna huvudtitel icke hade några andra anslag för att bereda hjälp åt sådana trakter, som för närvarande icke ha kommunikationer. Jag vill då erinra om, att det icke blott är på den nu föredragna punkten, som dessa trakter tillgodoses med väganlag. Jag vill erinra om, att vi ha anslag både till ödebygdsvägar och till utfartsvägar, och jag vill fästa uppmärksamheten på att det kommit en ny proposition, som avser ett femte slags vägar, nämligen inlandsbanevägar.

Det är för närvarande ett fullständigt sammelsurium av förordningar, reglementen och regler för alla dessa olika vägtyper. Riksdagen begärde i fjol, att det skulle göras en undersökning om vilka typer, som voro att föredraga, så att vi skulle få litet enhetliga grunder och bestämmelser i detta hänseende. Av chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har nu inför utskottet upplysts, att denna utredning är i det närmaste slutförd och i varje fall torde kunna förväntas till nästkommande riksdag. Under sådana förhållanden kan det väl icke vara skäl i att här på en enda punkt rusa denna undersökning i förväg och göra ökning i det föreslagna beloppet.

Det lär ofta förhålla sig så, enligt vad jag hört, att när vägstyrelserna begära anslag till en väg, så söka de icke bidrag enbart från ett anslag eller för en

*Ang.
anslag för
anläggning
av enklare
vägar.
(Forts.)*

Ang.
anslag för
anläggning
av enklare
vägar.
(Forts.)

enda vägtyp, utan om de tro, att det går lättare att få bidrag till en annan typ, än de ursprungligen tänkt sig, så begära de också bidrag från det anslag, som avser denna typ, ja, kanske från ett tredje anslag avseende ännu en annan typ. Detta system har varit till gagn i många fall såtillvida, att man gått ifrån en dyrare vägtyp till en enklare. Men även denna omständighet är föremål för uppmärksamhet från vederbörande myndighet, och detta är ytterligare ett skäl att biträda utskottets hemställan, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr **Olsson** i Broberg: Det förvånar mig att här höra sådana, för den sak det här gäller oförstående argument framställas från det håll, där man brukar driva den satsen, att man skall hjälpa de vanlottade och missgynnade i samhället. Då det här gäller människor, som bo i obygderna och knappast äga framkomlig väg till allmän landsväg, tycker jag, som sagt, det är ganska underligt, att man just från det hållet så ivrigt motarbetar denna lilla ökning på detta anslag.

Det är ju så, att när det gäller att motarbeta någonting, då är det utmärkt att kunna åberopa utredningar. Och nu talar man om att det råder virrvarr i fråga om de olika vägtyper, som kunna komma i fråga på olika orter, och så pekar man på att en utredning pågår i det avseendet. Herr Kristensson från Göteborg ville liksom ge en liten snärt åt vägstyrelserna, därför att de komma in och begära anslag till enklare vägtyper, fast man tidigare begärt anslag till dyrbarare sådana. Men vad bevisar väl egentligen detta? Jo, det bevisar väl, att man måste inskränka sig till ett minimum för att få någon hjälp i sina vägbekymmer, och det bevisar också, att man nöjer sig med det minsta möjliga för att få kommunikationsväsendet i bygden ordnat så, att man åtminstone kan komma fram till en allmän farväg. Vi veta ju, att på många orter måste man färdas miltals genom skogar och obygd för att komma fram till allmän farväg.

Om riksdagen överhuvud vill infria de löften, som här ofta proklamerats, nämligen att man skulle göra vad man kunde för att hjälpa de missgynnade och små ute i bygden, så att de kunna existera, då tycker jag, att man här har ett tillfälle att visa detta.

Det är icke annat än gott att säga om, att man såväl från statsrådsbanken som från statsutskottet söker hålla tillbaka alltför stora anspråk på statsbudgeten. Men på en budget av några hundra miljoner kronor undrar jag, om en höjning med 100,000 kronor kan vara av någon större betydelse. Den skattesänkning, som vi alla hoppas kunna ernå, läser väl icke kunna påverkas av huruvida vi bevilja 600,000 eller 700,000 kronor till dessa enklare vägar i obygd och glest befolkade trakter på olika håll i vårt land. Jag tror, att vi snart sagt litet var, i vilka delar av landet vi än höra hemma, kunna vitsorda, att det finns stort behov av sådana enklare vägar. I det län jag representerar, äro vi visserligen så lyckligt situerade, att vi icke ha större obygd, ty länet är rätt tätt befolkat, men jag har dock, för att icke denna fråga skall få någon anstrykning av lokalintresse, vare sig Norrlands- eller eget intresse, ansett lämpligt att med några ord lägga en allmän synvinkel på frågan.

Jag anser, att vi göra en god gärning, om vi följa reservanterna, och yrkar därför bifall till reservationen.

Herr *Olsson* i Berg instämde häruti.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då alla de, som stå på utskottslinjen i denna punkt, tydligen få den etiketten sig påklustrad, att de vilja motarbeta vägbyggnader för de sämst lottade trakterna i vårt land, och då jag icke vill ha den etiketten på mig, har jag tillåtit mig ånyo begära ordet. Jag

tror jag vågar påstå, att riksdagens protokoll skola visa, var jag funnits de gånger dessa frågor varit under behandling.

Saken ligger icke så, som den siste ärade talaren påstod. Det var icke mer än 600,000 kronor, som beviljades i fjol heller, men icke förty återstå dock 200,000 kronor olidponerade av detta anslag. Vad betyder det? Jo, det betyder, att vederbörande ännu icke kommit i ordning, så att de kunna söka bidrag av detta anslag, och följden har blivit, att anslaget icke hunnit disponeras. Vi bruka ju här i riksdagen taga hänsyn till realiteter, och saken ligger faktiskt så till, att fastän anslaget i fjol bara utgjorde 600,000 kronor, så är det kvar 200,000 kronor.

Den utveckling, den siste ärade talaren påpekade, beror nog icke bara på att man nöjer sig med det minsta möjliga i fråga om vägar; den beror också på en alltför frisk aptit. Förr tyckte man icke, att det betydde så mycket, om man beslöt att bygga en stor väg, men nu ha efterräkningarna kommit i form av höjda skatter, och detta har gjort, att man blivit tvungen att justera sina vägplaner. I Norrland finnas sålunda distrikt, där man beslutat anlägga en väg av den vanliga typen men gått så långt på grund av de kostnader väggkassan haft att möta, att man t. o. m. inskränkt sig till att bygga efter typen ödebygdsväg. Det är icke säkert, att man genom att ställa anslag i obegränsad mängd till förfogande har utsikt att i samma grad hjälpa de vägbehövande, utan detta kan tvärtom stimulera till att man försöker gå fortare fram än de egna krafterna orka med.

Då jag icke vill bidra till en sådan utveckling, vidhåller jag mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr talman! Då jag hörde herr Kristensson tala om denna utredning, fick jag klart för mig, att det var nödvändigt att klara upp begreppen en smula för honom. Herr Kristensson talade i detta sammanhang om anslag till ödebygdsvägar. Såsom ledamot av statsutskottets fjärde avdelning borde han dock haft klart för sig, att det här inte är fråga om de där ödebygdsvägarna. En del av de orter, som det här gäller, kunna för övrigt icke komma i fråga, då det gäller anslag till ödebygdsvägar. Jag tycker sålunda inte, att man på det där sättet bör blanda ihop de olika vägtyperna med varandra.

Herr Kristensson framhöll i sitt anförande, att han icke ville vara med om en höjning av detta anslag till 700,000 kronor, utan att en vidlyftig utredning för särskiljande och klarläggande av alla de olika vägarna och vägtyperna vidtoges, men att en sådan utredning icke vore erforderlig för att bevilja det här föreslagna anslaget på 600,000 kronor. Härtill vill jag endast tillägga, att herr Kristensson kanske till och med är villig att sträcka sig ända till de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen äskade 2,000,000 kronorna, när vi väl ha slutfört denna utredning. Jag tycker, att man, när ett så starkt behov verkligen föreligger, borde redan nu kunna gå med på denna mycket, mycket måttliga förhöjning.

Herr **Lindmark**: Herr talman! När statsutskottets vice ordförande talade om, att ett belopp av 200,000 kronor av föregående års anslag ännu icke är fördelat, så ligger det för riksdagens ärade ledamöter nära till hands att få den uppfattningen, att det här icke föreligger något särskilt behov av ökade anslag, och att det tvärtom förhåller sig så, att man här i landet icke ens har kunnat utnyttja de anslag, som redan beviljats. För att förebygga en sådan uppfattning, ber jag att få citera vad som just på denna punkt anföres i den kungl. propositionen: »För fullt tillgodoseende av det löpande årliga anslags-

*Ang.
anslag för
anläggning
av enklare
vägar.
(Forts.)*

Ang.
anlag för
anläggning
av enklare
vägar.
(Forts.)

behovet» — märk uttrycket »löpande årliga anslagsbehovet» — »samt för avarbetande under en ej alltför oskäligen tid av den uppkomna bristen anser styrelsen ett årsanslag av omkring 2,400,000 kronor erforderligt» och fortsätter sedan: »Med hänsyn emellertid till att av hittills beviljade medel ett belopp av över 200,000 kronor ännu ej disponerats, har styrelsen inskränkt anslagsäskandet till 2,000,000 kronor.» Men hur förhåller det sig då med dessa 200,000 kronor? Jo, saken är den, att man i vissa län, särskilt i södra och mellersta Sverige, som fått sig tilldelade vissa bestämda belopp av detta anslag, ännu icke kunnat inrikta sig på att utnyttja det anslag, som ställts till förfogande. I de flesta län, och särskilt gäller detta de norrländska länen, har man däremot icke blott fullt utnyttjat de möjligheter, som anslagen medgivit, utan där har man även en ofantlig mängd vägförslag, som vänta på att få statsbidrag, och det är denna omständighet, som har givit kungl. styrelsen anledning att äska icke mindre än 2,000,000 kronor. Det gäller sålunda att rätt förstå dessa 200,000 kronor, och trots förekomsten av dessa besparade medel för vissa län är dock behovet i det stora hela mycket stort.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Till herr Jönsson i Revinge måste jag säga, att missförstånden befinna sig på hans sida, och jag skall gentemot honom be att få säga några ord om den sammanblandning av dessa anslag, som han påstod, att jag hade gjort mig skyldig till.

Det förhåller sig så, att dessa olika vägtyper och olika anslag med den riktning, som utvecklingen tagit, flyta så ihop, att det faktiskt försiggår verkliga sammanblandningar mellan såväl det ena och det andra anslaget, som den ena och den andra vägtypen. Detta faktum har även vitsordats av vederbörande i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som varit kallade till avdelningen inom utskottet för att redogöra för förhållandena. Herr Jönsson i Revinge vill väl icke fränkänna dessa personer en viss sakkunskap på detta område. Att jag själv, som herr Jönsson i Revinge påstod, äger ringa sakkunskap på detta område, medgiver jag gärna. Jag har ju inte under mer än två år deltagit i behandlingen av dessa ärenden, men under denna tid har jag dock suttit och lyssnat till vad bland andra överdirektören och chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen haft att andraga inför utskottet. Det var emellertid just denna sammanblandning av väkanslag och vägtyper, som riksdagen i fjol begärde att få åtminstone någon klarhet och reda i. Frågan är emellertid nu icke, om vi utan utredning kunna bevilja 600,000 eller 700,000 kronor, utan frågan är: skola vi verkligen nu här vidtaga ändringar i Kungl. Maj:ts dispositioner året innan vi få se resultatet av utredningen om vilka vägtyper och vilka anslag, som i främsta rummet böra komma i fråga.

Det är på grund av dessa skäl, som jag i utskottet har ställt mig så, som jag har gjort.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Brännström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 14 av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppreningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 15.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Punkten 17, angående anslag för anläggning av utfartsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland.

Under punkten 19 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för anläggning av utfartsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 225,000 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *Bergström* i Bäckland väckt, till utskottet remitterad motion, nr 107, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta höja det av Kungl. Maj:t under förevarande punkt äskade beloppet till 300,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen med avslag å den i ämnet väckta motionen måtte bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Vid denna punkt hade reservation likväl avgivits av herrar *Bergqvist*, *Rosén* och *Wallés*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med bifall till den i ämnet väckta motionen måtte för anläggning av utfartsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Bergström** i Bäckland: Herr talman! Jag tror, att de mer och mer framträdande fördelar, som landsvägarna bereda dem, som bo intill desamma, ha frammana^t önskan hos dem, som bo mera på sidan om dessa vägar, att försöka få sina vägfrågor lösta.

I vår tid äro vi i behov av förnödenheter av olika slag i långt större utsträckning än under tider, som ligga längre tillbaka. Tillgången på varor och maskiner är en helt annan nu än förr. Jordbrukare behöva olika maskiner och redskap så ock konstgödsel för att kunna mera rationellt sköta sina jordbruk. För hushållet kräva vi varor, som de gamla saknade eller kunde undvara. Sjuka vilja, var de än bo, komma i åtnjutande av den goda sjukvård, som lämnas å våra lasarett. Människor, som bo bara ett par tre mil från de allmänna landsvägarna ha, just på grund av avsaknaden av vägar, svårt att kunna tillgodogöra sig de fördelar, som vår tid erbjuder. Det finns byar, som icke alls kunna anses höra till obygden, vars befolkning i brist på utfartsvägar måste vinter-

*Ang.
anslag för
anläggning
av enkla
vägar.
(Forts.)*

*Ang.
anslag för
anläggning
av utfarts-
vägar i Norr-
land, Dalarna
och Värml-
land.*

*Ang.
anslag för
anläggning
av utfarts-
vägar i Norr-
land, Dalarna
och Värm-
land.*

(Forts.)

tiden skaffa hem vissa varor till sådan mängd, att de kunna räcka året om. Under sommaren får man bära t. ex. lättare varor.

Kravet på utfartsvägar och kravet på stöd från det allmännas sida, när det är fråga om anläggande av dylika utfartsvägar är starkt berättigat, och man kan beteckna detta krav som ett nödrop från obygdén. Jag läste bara för ett par dagar sedan i en ortstidning en artikel under rubriken »Ödebygden ropar på vägar». Jag är medveten om att den, som endast har ett lättare artilleri till sitt förfogande, bör därefter rätta sin eldgivning. Jag kan ändock icke annat än knyta några reflexioner till utskottsmajoritetens yttrande angående stödet av det enskilda vägväsendet. Man skall, säger man, invänta resultatet av vad som redan är gjort beträffande detta, innan man kan bevilja höjt anslag till utfartsvägar. Man ifrågasätter vidare en utredning om hur man för framtiden bör stödja det enskilda vägväsendet. Tanken på en minskning av bidragen till det enskilda vägväsendet skymtar rent av fram. Låt mig fråga: vad skall man egentligen utreda? De byar, som nu ligga på sidan av de allmänna landsvägarna, måste givetvis ligga kvar, där de nu ligga. Ingen vill väl förneka, att inte dessa byar behöva utfartsvägar. Det är väl också rättvist, att staten i någon mån stödjer byggandet av dessa vägar. De vägar, som nu byggas enligt lagen om enskilda vägar, äro av en enklare typ men bliva ändå goda vägar. Intressenterna i dessa vägar få kännas vid de största kostnaderna vid vägnas byggande, om de också erhålla bidrag från staten. Detta statsbidrag utgår ju i vanliga fall med en tredjedel av kostnaderna. Intressenterna få själva underhålla dessa utfartsvägar. Det kan väl ändå under sådana förhållanden icke vara rätt, att staten skall minska sitt understöd till dessa utfartsvägar. Med de erfarenheter, som jag har, får jag verkligen säga, att man kan just inte bygga vägar av enklare typ på annat sätt än som sker enligt lagen om enskilda utfartsvägar för att åstadkomma vägar till minsta möjliga kostnad.

Chefen för kommunikationsdepartementet har rätt, då han säger, att den hitillsvarande utvecklingen har tidigare givit vid handen, att förevarande anslag i förhållande till sitt belopp är ett av de viktigaste medel för åstadkommande av nödtorftiga vägförbindelser i kommunikationsfattiga trakter. Vi, som äro motionärer på denna punkt, punkt 17 i förevarande utskottsutlåtande, ha ansett det rätt och billigt, att riksdagen följer väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag och höjer anslaget till de statsunderstödda utfartsvägarna till 300.000 kronor. Genom att höja Kungl. Maj:ts förslag med 75,000 kronor skulle inte så få byar få sina vägfrågor lösta. Medelst dessa 75,000 kronor vilja vi sålunda icke åstadkomma något, som kan kallas för lyx för obygdens folk. Nej, vi vilja endast bringa ytterligare några hundra av dessa människor någon lättnad i deras hårda tillvaro. Behovet av utfartsvägar träder mest tydligt fram, när man ser på de ansökningar om bidrag till utfartsvägar, som ligga inne hos länsstyrelserna i de län, som kunna komma i åtnjutande av detta anslag till utfartsvägar.

Med dessa ord har jag, herr talman, velat motivera mitt yrkande om bifall till reservanternas förslag och min motion, vartill jag sålunda yrkar bifall.

Herr Grapenson: Herr talman! Jag har i väsentliga delar blivit förekommen och skall därför inte vara mångordig. Jag ville emellertid påpeka, att man i allmänhet mycket litet synes tänka på att dessa anslag, som vi nu ha att behandla, stå i mycket nära samband med arbetslöshetsfrågan. Mig förefaller det, att reservanternas från denna synpunkt sett trängt djupare in i saken än utskottet. Det är ju trevligare att bevilja medel till arbeten av denna art än att anslå medel till arbetslöshetens bekämpande. Att jag begärt ordet just vid denna punkt beror på, att det här är fråga om personer, som bo synnerligen

illa till. Dessa personer äro, såsom den föregående ärade talaren redan anförde, många gånger inestängda i sina byar utan möjlighet att sommartiden, på annat sätt än gående, komma till allmänna landsvägen. Att rida kan i vissa fall gå för sig. Höst och vår kunna människor, som bo i väglösa byar, vara helt avstängda från övriga orter till följd av rådande menföre genom isläggning eller värbrytning. Dessa personer hava, vilket redan i fjol anmärktes här i kammaren, sina väglotter på den allmänna landsvägen att underhålla, men kunna icke i saknad av utfartsvägar fullgöra denna skyldighet.

Med hänsyn till allt detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den i denna punkt fogade reservationen.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Då jag hör till ett av de län, som genom fjolårets riksdagsbeslut för första gången blevo delaktiga av detta anslag, och vid behandlingen av denna fråga anslutit mig till statsutskottets majoritet, har jag ansett mig böra med ett par ord angiva de skäl, som varit vägledande för mig vid mitt ståndpunktstagande i denna fråga.

Det förhåller sig ju så, att detta anslag just vid förra årets riksdag undergick en väsentlig höjning nämligen från 65,000 till 225,000 kronor. Samtidigt beslöts, att ytterligare tre län, nämligen Gävleborgs län, Kopparbergs län och Värmlands län, skulle bliva delaktiga av detta anslag. Dessa tre län ha också av förra årets anslag blivit tillerkända vardera 15,000 kronor. Med anledning av detta riksdagens beslut, vilket ju hälsades med stor glädje och tillfredsställelse från deras sida, som bo i de avlägsnaste delarna av dessa län, behandlade även landstinget i det län, som jag tillhör, förra året frågan om utfartsvägarna i länet och behjärtade även landstinget denna sak genom att för sin del bevilja ett frikostigt anslag till utökande av statsbidraget. Men nu förhåller det sig på det sättet, att man, då detta anslag ännu är så nytt för länet, ännu icke hunnit upprätta planer för disponerandet av detta anslag, och för vederbörande intressenter, som tillsammans med landstinget skola bidra med två tredjedelar av kostnaderna, kommer självfallet också att åtgå åtskillig tid, innan de hunnit ordna planläggning och undersökning av de utfartsvägar, varom fråga är. Därtill kommer ju också anskaffandet av nödiga medel, vilket allt måste leda till, att det torde komma att dröja något innan det statsbidrag, som finnes tillgängligt, kan i full utsträckning tagas i anspråk för sitt ändamål.

I statsverkspropositionen har också i ifrågavarande punkt påpekats, att vederbörande intressenter under nuvarande ekonomiska förhållanden icke för närvarande förmå att för egen del i så stor utsträckning anskaffa medel och följaktligen har departementschefen ansett, att det för närvarande borde bero vid den höjning av anslaget, som förra året vidtogs av riksdagen. Departementschefen förutsätter dock att detta anslag, för den händelse det allmänna ekonomiska läget i landet framdeles kommer att bliva bättre, också kommer att behöva höjas. Som läget nu är, tror jag dock icke att vederbörande, vare sig i Värmlands län eller i de flesta andra län, förmå att i större utsträckning, än som svarar mot det statsbidrag, som här är föreslaget, nämligen 225,000 kronor, skaffa det kapital, som skulle bli erforderligt. Jag tror sålunda icke, att det är så absolut nödvändigt att belasta budgeten, så som här har föreslagits för detta ändamål av reservanterna, då man icke torde kunna förutsätta, att man, på grund av nyssnämnda omständigheter, för närvarande kan taga hela anslaget i bruk.

För min del behjärtar jag synnerligen varmt ändamålet med detta anslag, och vill icke på något sätt påtaga mig att icke under kommande riksdagar, om jag är med då, intaga en ståndpunkt, som innebär krav på högre anslag för detta ändamål. Såsom frågan ligger vid årets riksdag, har jag emellertid icke

Ang.
anslag för
anläggning
av utfarts-
vägar i Norr-
land, Dalarna
och Värm-
land.

(Forts.)

funnit tillräckligt tvingande behov föreligga för en höjning av anslaget utöver vad som skedde förra året, och som Kungl. Maj:t nu har föreslagit.

Det är dessa skäl, herr talman, som föranlett mig att ställa mig bland utskottsmajoriteten med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag i frågan.

Herr **Hansson** i Bäck: Herr talman! Vi anslå årligen flera hundra tusen kronor till kolonisation i obygderna, och det är ju tillbörligt och rätt och kanske i vår tid mera rätt än någonsin förut. Jag har också ingenting däremot. Vi ha emellertid nu i Norrland och även i Dalarna obygd, där man här och där skulle kunna tala om kolonisationer, och i utkanterna av de olika socknarna finnes det byar och samhällen, visserligen små, men i alla fall dock samhällen. Dessa ha tillkommit, inte genom Kungl. Maj:ts ingripande — vederbörande ha heller inte i regel begärt någon hjälp från det hållet — utan genom eget arbete och egen möda. Deras behov av att få ett litet eget hem, en vrå, som de kunna krypa in i, och som de kunna kalla sin egen, har gjort, att de med många ansträngningar och mycken försakelse skapat sig hem ute i obygd. Men vad de i regeln lida av, det är, att de icke ha några lämpliga eller, skulle man kunna säga, fullt lämpliga utfartsvägar. Det är svårt för dem att komma till de större samhällena, att överhuvud nå en bygd. De känna sig många gånger förbigångna. Det äro de också i många fall. Dock är även på dem tillämpligt vad som sades här i en debatt för icke länge sedan av någon: Vi äro svenskar vi också. När man kommer till dem och börjar resonera om deras ställning och förhållanden i olika avseenden, får man strax höra just detta: Varför förbigår man oss, glömmet oss och våra angelägenheter; varför göres så litet för våra bekvämligheter? Man vet, var vi bo, när skatten skall utkrävas: man vet det också, när det blir fråga om val av olika slag. Man vill ha oss med, man räknar med oss. Man förebrår oss att vi icke göra vår insats. Men varför gör man så litet för oss t. ex. i detta fall? — Ja, det kan väl frågas.

Det har redan förut här skildrats, hur svårt man i en sådan trakt har att komma till ett samhälle med en sjuk. Den sjuke får fraktas milslånga avstånd på sådana vägar och med sådant väglag, att det lilla liv, som finnes kvar, kan skakas bort under färden till läkaren. Befolkningen i dessa trakter har vidare att med större skatter bidra till ersättning åt barnmorskor än den i andra kommuner. Detta sluppe man ifrån, om man blott hade någon väg.

Jag vill beröra även en annan sak. Under åttonde huvudtiteln ha vi i år förslag om anslag till skolskjutsar. Den saken är ju något gott, som vi önska framgång åt. Men hur skola dessa trakter få någon nytta därav, då det där inte finns några vägar. För någon tid sedan blev det skolstrejk i en by. Det skrevs därom i tidningarna, och som anledning angavs, att det skulle vara modernt i vår tid med sådana strejker. När man känner till förhållandena på platsen, har man en helt annan tanke. En på platsen bosatt person åtog sig att skjutsa barnen till skolan under vintern och krävde därför 600 kronor. Skolrådet, av vars medlemmar kanske ingen hade varit med om att gå eller ens se den väg, det gällde, erbjöd 100 kronor, och det blev skolstrejk. På ett annat håll, där inspektören väl kände och förstod svårigheterna att frakta barnen från en by till en annan, erbjöd han skolrådet omedelbart 900 kronor till vinterskjutsning till skolan fram och åter. Inspektören såg att det behövdes. Hur det nu blev med den saken, vet jag ej, men jag vill säga, att om man kände de svårigheter, som man har att dragas med i utkanterna på alla områden, så skulle man inte säga, att här offras för mycket utan tvärtom.

Nu vill jag icke säga, att man inte gjort någonting eller tänkt göra något i detta avseende. Jag tror, att massor av vårt folk känna sig mycket tacksamma för vad som gjorts, men jag tror också att de känna förhållandena bättre än myndigheterna och andra, som ha därmed att skaffa. De, som känna vad

som kräves, vilja vara med om att största möjliga offer göres just för detta ändamål. Ty därigenom att dessa utfartsvägar saknas, hindras dessa i utkanterna boende på alla områden. De kunna icke få någon förbättring i sina förhållanden. Dock äro de värda, att man gör något för att hjälpa dem att ordna sina vägar.

Det är därför som jag, herr talman, känt att jag borde i någon mån säga ut vad jag vet härvidlag, men inte bara därför att jag själv känner till förhållandena, utan jag har hört det direkt från dem, som bo i dessa bygder, vad de tänka och känna.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Grapenson: Herr talman! Jag vill bara i korthet erinra om, då det nämndes att penningar voro inestående på ifrågavarande anslag, att enligt statsverkspropositionen föreligga ansökningar från Norrbottens län för en beräknad anläggningskostnad av 1,300,000 kronor, från Västerbottens län för en kostnad av 1,700,000 kronor, för Jämtlands län för 185,000 kronor samt å betydliga belopp även från de övriga norrländska länen.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Anderson i Råstock: Efter det anförande, som herr Carlsson-Frosterud höll, torde det kanske, herr talman, vara överflödigt att vidare diskutera denna sak, ty han klarlade enligt min mening på ett utomordentligt sätt denna fråga.

Det ifrågavarande anslaget höjdes i fjol av riksdagen med 50,000 kronor. Jag vill ytterligare framhålla, att det av Kungl. Maj:t nu begärda anslaget sammanfaller med det av riksdagen i fjol till 225,000 kronor höjda anslaget. I verkligheten innebär förslaget, att minst tre gånger och högst fyra gånger det beloppet kommer att gå till dessa vägar. Ty dessa bidrag utgå på helt annat sätt än vad de eljest bruka göra. Jag kan ju också få påminna om, att det här är ett relativt nytt anslag. Jag får också i all vördsamhet påminna om, att det finns trakter t. o. m. i Västmanlands bergslag, i Örebroläns-delen, för att inte tala om andra trakter av vårt land, som med fullt samma rätt som de nu ifrågavarande landsdelarna skulle kunna göra anspråk på del av detta anslag. I min hemsocken finnas trakter, där man saknat väg ända till i fjol. Det gäller icke enstaka fall utan många. Då nu riksdagen har varit så hygglig mot Norrland, när det gällt vägföretag, tror jag verkligen, att det är klokt av norrlänningarna att inte spänna bågen alltför högt. Det är nämligen här fråga om utfartsvägar, och sådana får man i det övriga Sverige kosta på sig själv. Jag tror att herrarna komma att inse detta.

Jag vill dessutom tillägga, att det icke är någon obetydlig fråga ur den synpunkten, att det gäller så stora prestanda för vederbörande själva. Det kan därför vara nyttigt att skynda långsamt. Jag säger detta, även om jag till fullo inser, att behovet av dessa vägar är behjärtansvärt.

Jag får kanske erinra kammaren om, att det inte kommer att dröja så värst många dagar, innan vi få fram ett utlåtande från statsutskottet, som behandlar såväl förslaget till ödebygdsvägar som förslaget till vägar fram till Inlandsbanan. Det torde då visa sig — det tror jag mig kunna förutspå — att statsutskottet icke är den hårda maskin, som bara följer Kungl. Maj:ts förslag, utan det behjärtar också andra synpunkter, som kunna föras fram till förmån för obygdernas folk.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen

*Ang.
anslag för
anläggning
av utfarts-
vägar i Norr-
land, Dalarna
och Värm-
land.*

(Forts.)

Ang.
anslag för
anläggning
av vägfarts-
vägar i Norr-
land, Dalarna
och Värm-
land.
(Forts.)

sig anse svaren hava utfallit med öfvervägande ja för den förra proposition Votering begärdes emellertid av herr Bergström i Bäckland, i anledning vara efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes så anslogs.

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 17 av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill. röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 18 och 19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

Punkten 21.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. bidrag
till statsun-
derstödda
fiskehamnar.

Punkten 22, angående bidrag till statsunderstödda fiskehamnar.

Kungl. Maj:t har under punkten 24 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att såsom bidrag till statsunderstödda fiskehamnar för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

nr 18 inom första kammaren av herr *Isak Svensson*, som yrkat, att riksdagen måtte såsom bidrag till statsunderstödda fiskehamnar för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 200,000 kronor;

nr 155 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*, däri likaledes föreslagits, att riksdagen måtte för nu ifrågavarande ändamål anvisa ett extra reservationsanslag för budgetåret 1926—1927 av 200,000 kronor; och

nr 9 inom andra kammaren av herr *Törnkvist* i Karlskrona, vilken föreslagit, att riksdagen måtte för skyndsammast möjliga iordningställande av tilläggsplatser för fiskebåtarna vid Torsö fiskeläge i Blekinge anvisa ett extra anslag av 45,000 kronor.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å ovanberörda motioner I: 18 och II: 155, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte såsom bidrag till statsunderstödda fiskehamnar för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor; och

b) att herr Törnkvists motion II: 9 måtte anses besvarad med vad utskottet beträffande denna motion i sitt utlåtande anfört.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *C. Petrus V. Nilsson, Johan Nilsson* i Malmö, *Anderson* i Råstock, *Rydén, Bengtsson* i Norup, *Carlsson-Frostevad, Olsson* i Kullenbergstorp, *Törnkvist* i Karlskrona, *Kristensson* i Göteborg, *Jönsson* i Revinge, *Holmgren* och *Eriksson* i Stockholm, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

Ang. bidrag till statsunderstödda fiskehamnar.
(Forts.)

a) i anledning av — — — II: 155, såsom bidrag — — — 150,000 kronor; och

b) i anledning av herr Törnkvists förevarande motion II: 9, hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning på vad sätt statens medverkan skulle kunna lämnas för åstadkommande av tilläggsplatser för fiskebåtarna vid Torsö fiskeläge i Blekinge.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Nu hoppas jag, att kammarens ledamöter inte bli yra i huvudet, när jag denna gång nödgas förorda en mindre utökning av det anslag, Kungl. Maj:t föreslagit. Jag skulle inte heller ha först tagit till orda i debatten, om det inte varit så, att jag av motionärerna under hand avgivits vara den mest opartiske i denna fråga.

I fråga om denna punkt är det ju så, att reservanterna vilja ha en liten utökning av Kungl. Maj:ts förslag. Det är endast därför, att vi anse, att det blir bättre arbetsmöjligheter, om man ökar ut anslaget en liten smula. Det blir givetvis också större möjligheter för de små fiskelägenas befolkning att få hjälp till sina anläggningar. För mig har, det vill jag dessutom säga, ett skäl varit särskilt avgörande. Medan vi här bevilja det ena anslaget efter det andra, den ena miljonen efter den andra till dessa väganläggningar o. d., få dessa fiskare, som äro i behov av tilläggsplatser, nu ett så litet belopp, som här är föreslaget, jämväl enligt reservanternas förslag. Om man söker att se på proportionen mellan dessa båda olika anslag, som ju båda avse beredande av erforderliga kommunikationsmöjligheter, så skall man finna, att den hjälp, som lämnas fiskelägenas befolkning, sannerligen icke är för stor utan att den behöves utökas. Jag vet att motionärer i ämnet komma att yttra sig.

Jag inskränker mig därför, herr talman, till att yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Osberg* och *Kloo*.

Herr Wiklund: Herr talman! Det kan ju vara rätt vanskligt att yttra något till förmån för statsutskottet i en fråga sådan som denna, när det finns så många reservanter. Det kan emellertid inte hjälpas. Jag måste erinra om, att den erfarenhet, som hittills vunnits i fråga om utbyggnad av fiskehamnar, ger vid handen, att det nog kan vara nödigt att framgå med en viss försiktighet och betänksamhet, när det gäller detta anslag.

Vad nu beträffar Torsö fiskehamn vill jag också erinra därom, att det redan vid 1924 års riksdag förelåg en motion av samme motionär som nu och med samma yrkande. Denna motion avstyrktes av statsutskottet, låt vara med välvillig motivering, och den avslogs av riksdagen. Nu menar jag, att det icke inträffat några alldeles särskilda förhållanden sedan dess, som skulle motivera en annan ståndpunkt i denna fråga. Om det nu är så illa ställt med fiskehamnsförhållandena vid Torsö fiskeläge, som motionären framhållit, vilket jag för min del icke har någon anledning att betvivla, så lär det väl vara möjligt för intressenterna i fiskeläget att inkomma till Kungl. Maj:t med framställning om utbyggnad av fiskehamnen och jag förmodar, att Kungl. Maj:t då kommer att taga all möjlig hänsyn till en sådan framställning. Behövligheten av ut-

Ang. bidrag
till statsun-
derstödda
fiskehamnar.
(Forts.)

byggnad av denna fiskehamn lär väl också komma under övertvägande, när det gäller prövning av vilka hamnar, som böra komma i åtnjutande av bidrag från anslaget. Det är inte heller betaget för dessa intressenter att göra de framställningar till Kungl. Maj:t, vartill de kunna finna sig befogade. Där- emot kan jag inte finna, att det skulle vara lämpligt, att riksdagen skulle sär- skilt utpeka, att Torsö fiskeläge framför andra borde komma i åtnjutande av bidrag från anslaget. Det är ju inte vanligt, att det går till på det sättet, när det lämnas anslag, från vilket olika företag skola komma i åtnjutande av bi- drag. Så är det med vägsanlaget, med brosanlaget och med många andra: man lämnar ett anslag, och det blir respektive myndigheters sak och i sista hand Kungl. Maj:ts att pröva, vilka företag som böra komma i åtnjutande av bidrag från anslaget.

Det är ganska oklart, vad kostnaderna för en utbyggnad av denna fiskehamn skulle belöpa sig till. Motionären själv säger, att det bör påpekas, att förslag till fiskehamn vid Torsö för en kostnad av bortåt ett par hundratusen kronor sedan länge ligger utarbetat, samt att hans förslag till 1924 års riksdag avsåg att för en summa av runt 30,000 kronor skaffa därvarande fiskarebefolkning tillräcklig säkerhet för fiskets utövande under långa tider framåt. Sedan uppges ett kostnadsförslag, uppgående till 45,000 kronor, och ett annat förslag, dragande en kostnad av c:a 60,000 kronor. Själv har motionären hemställt om ett bidrag av 45,000 kronor. Jag menar, att det är ganska oklart, vad kost- naden kommer att i verkligheten gå till i fråga om detta företag. Jag tror därför, att det kan vara skäl i att Kungl. Maj:t prövar ärendet och att det får utgå bidrag i samma ordning för utbyggnad av denna fiskehamn som för alla andra dylika.

Vad beträffar anslaget storlek, så kan det egentligen inte ha så stor bety- delse, om det blir 100,000 kronor, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, eller om det blir 150,000 kronor, såsom reservanternas föreslagit. Av den kungl. proposi- tionen framgår emellertid, att det finns ett odisponerat anslag kvar sedan före- gående år, uppgående till 134,560 kronor, och det vill synas åtminstone mig, att det vid sådant förhållande borde kunna räcka med vad Kungl. Maj:t begärt, nämligen 100,000 kronor.

Jag tillåter mig, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Bengtsson** i Norup: Jag ber, herr talman, att till vad som anfördes av herr Anderson i Råstock få göra ett litet tillägg.

De moderna fiskehamnbyggnaderna äro miljonföretag, som mer än en gång hava misslyckats. Det har gjort, att stämningen inom riksdagen blivit mer och mer inställd på att säga nej till dessa anslagskrav. Ja, man har slagit över, och säger nu nej även till framställningarna rörande de små fiskeham- narna och de berättigade krav, som komma från den idoga befolkning, som bor i samhällen vid dessa fiskehamnar.

Jag har särskild anledning att yttra mig i denna fråga på grund därav, att jag mer än en gång här i kammaren gjort mig till tolk för ett litet fiskläge, nämligen Torekov. Man har där begärt och fått löfte gång på gång att få sin hamn ordnad. Senast förra året hade vi diskussion i båda kamrarna därom. Då lovade kommunikationsministern att till denna riksdag hava utrett frågan angående denna hamn, och förslag skulle komma fram. Det har emellertid icke kommit, av vilken anledning kan jag inte yttra mig om. Jag tröstade fiskare- befolkningen förra året med, att när ett kungsord sagts, så bör man hoppas att det infrias, och alltså till nästa år det nog kommer fram något förslag från Kungl. Maj:t. Men det har, som sagt, inte kommit något.

Reservationen går ju endast på en ökning med 50,000 kronor av vad Kungl. Maj:t begärt. Jag hoppas, att den folkvalda kammaren vill visa sitt intresse

för en småfolkets förvärvskälla och nu går med på det högre beloppet. Det är så, att förstakammarledamöterna i utskottet fått majoritet i utskottet för sin ståndpunkt med hjälp av tvenne ledamöter av denna kammare. Det visar, att reservationens tyngdpunkt ligger i denna kammare, vilken väl då skulle kunna förmodas besluta till förmån för småfolket.

Jag ber, på grund av det nu anförda, att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då inte mindre än tio av statsutskottets ledamöter från denna kammare här reserverat sig till förmån för det yrkande, som innefattas i reservationen, så är ju detta ett tämligen enastående förhållande. Den ärade ledamot, som här fört utskottets talan, har starkt vänt sig mot reservanternas förslag angående Torsö fiskeläge, vilket förslag går ut på en begäran om utredning om statens medverkan för åstadkommande av tilläggsplatser för fiskebåtarna vid detta fiskeläge. Den ärade talarren synes mig verkligen se saken väl mycket i smått, ty reservanternas ha ungefär jämställt denna hamn med alla andra. De ha endast påkallat, att Kungl. Maj:t måtte närmare se på denna sak för att utröna, på vad sätt det kan vara möjligt att rangera förhållandena där nere i fiskehamnshänseende. Jag lämnar därför frågan om Torsö och ber att få övergå till saken i dess helhet.

Jag beklagar mycket, att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet icke är närvarande, ty annars skulle han nog, tror jag, kunna bekräfta, att det av herr Wiklund framdragna argumentet om de å anslaget förefintliga reserverade medlen icke håller streck. Sedan propositionen skrevs, ha ytterligare medel disponerats å detta anslag. Om herr Wiklund läser propositionen, skall han finna, att av de dispositioner, som gjorts å anslaget, en haft formen av bidrag till *påbörjande* av en viss hamnanläggning. Om man håller sig uteslutande till bokstaven, så återstår ju sedan återstoden av den behövliga summan odisponerad. Men det kan väl icke komma i fråga annat än att staten, sedan ett fiskehamnsbygge påbörjats, också får fullfölja sitt understödjande av detsamma. Jag anser därför, att då man givit sig in på att disponera medel till en hamnanläggning, så har man därmed i realiteten disponerat hela det belopp, som staten skall bidra med till anläggningen i fråga. Då detta anslag står på extra stat, är det tydligt och klart, att Kungl. Maj:t aldrig kan vara absolut säker på, att en påföljande budgettermin få något anslag för ändamålet. Och Kungl. Maj:t kan därför aldrig i fråga om detta anslag såsom beträffande de flesta andra helt och hållet disponera detsamma. Vidare är det en annan sak att taga i betraktande i detta sammanhang. Om man vill avbryta ett hamnbygge, så är det mycket materiel och dylikt, som måste tagas hand om, och detta drar rätt stora kostnader, d. v. s. under förutsättning att man vill bibehålla materielen för att bygga i framtiden. Om man däremot vill avsluta bygget som en konkursrealisation och sälja bort maskiner, båtar, redskap och allt övrigt, då kan man nog klara det utan några egentliga kostnader. Men jag undrar, om det är herr Wiklunds mening att man skall gå fram på det sättet.

Vidare säger herr Wiklund, att man på detta område bör gå fram med försiktighet. Ja, det vågar jag påstå, att man har gjort i fråga om detta anslag. Men jag förmodar, att vad som föresvävade herr Wiklund, var statens fiskehamnar. I fråga om dem har man icke gått fram med försiktighet. I herr Wiklunds eget län är det en hamn, som byggts såsom statens fiskehamn, och beträffande den har jag icke hört herr Wiklund tala om försiktighet. Man har flyttat den hamnen från den först beslutade platsen till en annan, av vad skäl vet jag icke. Men det blir sannerligen en mycket dyr

Ang. bidrag
till statsun-
derstödda
fiskehamnar.
(Forts.)

Ang. bidrag
till statsun-
derstödda
fiskehamnar.
(Forts.)

hamn. Jag skall dock inte klaga, ty den ingick i det stora olyckssvepet, som riksdagen gjorde 1911. Jag var på den tiden tämligen nykommen här och vågade inte träda upp mot de potentater med sju landshövdingar i spetsen, som tvärt emot Kungl. Maj:t sade, att nu skola vi ta alltsammans. Sedan kom bakslaget åtta, tio år efteråt. Redan innan det ännu var tal om några statens fiskehamnar, utgick statsbidrag till dessa statsunderstödda mindre fiskehamnar, nämligen från ett gemensamt anslag till broar, farleder etc. Detta anslag utgjorde sammanlagt 850,000 kronor, och då en tredjedel härav ansågs vara avsedd för dessa mindre fiskehamnsbyggnader så utgick följaktligen på den tiden till detta ändamål åtskilligt över 200,000 kronor. Det är då hårt att få höra, att man här icke skulle framgått med försiktighet. De belopp, som nu äro i fråga, utgöra ju endast 100,000 kronor enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag samt 150,000 kronor enligt reservanternas.

Vi ha ju i fråga om dessa mindre hamnbyggnader gått in för den principen, att de skola utföras av staten, d. v. s. av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Anledningen härtill är ju den, att det är nästan omöjligt att utöva en effektiv kontroll på dylika byggen, och vi ha ju haft åtskilliga tråkigheter tidigare i sådana fall, då byggena utlämnats på entreprenad. Det har ofta blivit ett mycket eländigt resultat. Det hände en gång fyra och en halv månad efter det en fiskehamn, som byggts på entreprenad, kontrollerats och avsynats, att den bröts ned av stormen. Det är alltså väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som skall utföra dessa hamnbyggnader. Arbetet skall ledas av en ingenjör med stor duglighet och erfarenhet, så att han kan sköta det på egen hand. Han och hans familj skola ambulera till de platser, där byggena utföras, och hans avlöning kan inte sättas för lågt. Vidare är man tvungen att ha en ritare för verkställande av de många konstruktionsritningar, som erfordras, ävensom bokförare och kassör samt naturligtvis arbetsförmän på de olika platserna. Vidare tillkommer skötseln av all den materiel, man har vid byggena. Den, som icke sett det och varit i tillfälle att sätta sig in i saken, kan knappast tro, med hur liten personal man kan utföra ett sådant arbete. Men detta förutsätter å andra sidan, att man har tillgång till massor av materiel, och det har sagts mig, att denna materiel för närvarande värderas till omkring 700,000 kronor. Var och en förstår ju, att det kostar mycket pengar att hålla denna materiel i dugligt skick. Om man nu har ett anslag på endast 100,000 kronor och därmed skall avlöna ledare, ritare och övrig personal samt hålla materielen i stånd, så förstå herrarna, hur ytterst litet som blir över till själva byggena. Det blir under sådana förhållanden mycket oekonomiskt att bygga dessa hamnar. De bli mycket dyrare, än om man har ett större anslag, så att avbränningarna blir proportionsvis mindre. Jag vågar påstå, att för ett anslag å 150,000 kronor kan man få dubbelt så mycket utfört som för ett anslag å 100,000 kronor. Ty de ofrånkomliga kostnaderna för avlöningar till ledning och materielens underhåll m. m. äro lika stora, vare sig man har den ena summan eller den andra.

Det har förvänat mig, att motståndet på denna punkt reses just från norrlandsrepresentanterna, som eljest inte bruka knussa på statsbidrag utan handskas mycket frikostigt med miljonerna. Nu har man däremot i en hast blivit så ytterst sparsam. Om herrarna vore konsekventa i sin sparsamhet i fråga om statsanslag, så skulle jag finna det mera naturligt. Men nu låter man sin sparsamhet endast gå ut över representanterna för den minst bärkraftiga näring, vi ha i detta land, nämligen fiskarna. Herrarna från Norrland borde kanske inte glömma, att dessa fiskare sannerligen inte för sin bärning ha att lita till skogsavkastning och sådant utan blott till vad de kunna vinna från sjön, men då måste de också ha möjlighet att komma in med sina båtar. Jag har inte det minsta personliga intresse i saken. Jag har inte på något sätt någon ekonomisk förbindelse med fiskarna. Men jag har hela den tid, jag varit riksdagsman,

ansett, att någon i denna kammare också borde föra talan för deras rättfärdiga sak, ty jag vågar påstå, att den är det.

Det yttrades nyss från statsrådsbänken, att om man höjer Kungl. Maj:ts förslag på en punkt här och på en annan där, så kunde, även om varje särskild höjning inte vore så synnerligen stor, dessa höjningar sammanlagt dock bli av stor betydelse. Då jag nu ser herr finansministern här närvarande och han väl närmast är den, som står för den mening, som herr kommunikationsministern sålunda nyss framförde, så skall åtminstone jag för min del giva den trösten, att det dröjer ju blott en liten stund, innan vi komma till en punkt, där jag står som reservant till förmån för ett förslag om en sänkning med 50,000 kronor av ett av Kungl. Maj:ts äskat belopp. Det skulle alltså bli en precis lika stor minskning i Kungl. Maj:ts förslag, som den ökning därav, jag här varit med om att försöka åstadkomma. Skillnaden blir då endast den, att vi ha olika mening om var dessa 50,000 kronor lämpligast böra läggas. Det är ju en smakfråga i viss mån. Men någon förebräelse kan sålunda icke riktas åtminstone mot mig för att jag velat vara med om att höja budgeten i detta fall.

Då så många av statsutskottets ledamöter från denna kammare blivit övertygade om, att detta anslag bör utökas med 50,000 kronor, för att man verkligen skall få valuta för pengarna i högre grad än genom att anslå ett naket belopp av 100,000 kronor, så hoppas jag, att även kammaren skall ansluta sig till denna ståndpunkt.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman! Den sympatiska stämning gentemot den reservation, som här föreligger från tolv av statsutskottets ledamöter, vilken jag tyckt mig finna i kammaren, skall jag kvittera genom att endast yttra några ord i anledning av det anförande, som hölls av den ärade talesmannen för utskottet.

Det är alldeles riktigt, att något särskilt icke inträffat sedan 1924, som ytterligare motiverat motionens yrkande. Men jag har den meningen, och den torde vara fullt vederhäftig, att de skäl för bifall till motionen, som funnos 1924 och som i år åter återopats, redan då voro och fortfarande äro tillräckligt starka. Att riksdagen då icke biföll motionen, berodde heller icke därpå, att dessa skäl icke ansågos tillräckligt starka utan på de hänsyn till konsekvenserna, som anfördes.

Jag kommer därefter till de olika förslagen rörande fiskehamnen vid Torsö samt kostnaderna för desamma. Såsom jag i motionen påpekat, finnes inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ett förslag, som går på ett belopp av, om jag ej minnes fel, 180,000 å 185,000 kronor. Jag har emellertid själv varit på ifrågasättande plats, och jag finner de i detta förslag ifrågasatta anordningarna alldeles för omfattande och kostnaderna alldeles för höga. Jag har varit där även tillsammans med landshövdingen i länet, och jag har konfererat med fiskarna själva. Jag tror för min del, att man, om man går klokt till väga, kan ordna upp förhållandena där nere för en kostnad av omkring 30,000 kronor. Den tanke, som jag skisserat, har gjorts till föremål för en utredning i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och resultatet därav har blivit, att kostnaderna för dess förverkligande ansetts skola komma att belöpa sig till 45,000 kronor. Jag har då för att vara på den säkra sidan tagit upp denna siffra i min motion i år. Dock har jag icke rubbat min personliga uppfattning, att man på ett fullt tillfredsställande sätt för en tid av 25 år framåt torde kunna få dessa tilläggsplatser iordningställda för en kostnad av omkring 30,000 kronor, om arbetet utföres på ett klokt och ekonomiskt sätt. Och jag är förvissad, att alla sakkunniga,

*Ang. bidrag
till statsun-
derstödda
fiskehamnar.
(Forts.)*

Ang. bidrag
till statsun-
derstödda
fiskehamnar.
(Forts.)

som få tillfälle att se förhållandena på ort och ställe, skola komma till samma uppfattning som jag.

Nu har jag inom statsutskottet frånträtt min motion och biträtt det förslag, som innefattas i reservationen, varigenom frågan överlämnas till Kungl. Maj:t. Jag är förvissad om att framställningen, därest Kungl. Maj:t kommer att finna saken utförbar, icke kommer att leda till något resultat, men att Kungl. Maj:t, om siffrorna, såsom jag är övertygad om, befinnas riktiga, kommer att lämna omedelbar hjälp. Att så icke redan skett trots det sympatiska uttalande, statsutskottet gjorde i anledning av min motion 1924, har uteslutande varit beroende på den omständigheten, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Kungl. Maj:t ansett sig icke ha några pengar för ändamålet. Jag anser, att kammaren skulle begå en orättvisa genom att motsätta sig reservanternas förslag. Jag vill bestyrka den närmast föregående talarens uttalande, att den befolkning, det här gäller, lever i svårt betryck. Det är min personliga övertygelse, att ingen annan befolkningsgrupp i detta land har det så svårt som Blekinges fiskare. De ha icke heller i kammaren eller riksdagen någon representant, som kan föra deras talan. Den framställning, som här gjorts av mig och som, tror jag, har understöd av alla representanter för Blekinge, är verkligen så pass anspråkslös, att kammaren skulle göra sig skyldig till en orättvisa genom att här icke bifalla reservationen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

I detta yttrande instämde herrar *Jönsson* i Boa, *Jeppsson* och *Persson* i Fritorp.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Inför den överväldigande enighet, som utmärker kammarens representanter i statsutskottet, förefaller det, som om det inte skulle vara mycket lönande att säga något till förmån för Kungl. Maj:ts förslag.

Det är väl ingen som tror, att när Kungl. Maj:t satt beloppet så lågt som till 100,000 kronor, det skulle vara beroende därpå, att man icke har behjärtat eller behjärtat de synpunkter, som av motionären och av reservanterna framföras. Det ligger emellertid precis på samma sätt i regeringen, som det ligger här i kammaren: det finns särintressen, som måste vägas mot varandra, och man måste försöka finna en rimlig balans. På samma sätt som jag haft den föreställningen förut och i dag, att mellersta och södra Sverige med mycket stort lugn slagit ihjäl önskingarna ifrån norra Sverige i fråga om vägar, så har man inom regeringen fått också, om jag så får säga, slå ihjäl önskingarna från sydligaste Sverige i detta fall. Jag vill inte säga annat än att jag tror, att med samma jämnmod, som kammaren avvisat förslagen om stora ökningsar till vägarna, kammaren kunde även i denna punkt fortsätta konsekvent och se till att Kungl. Maj:ts förslag på denna huvudtitel icke ökas ut, även om det rör sig om en så liten summa som 50,000 kronor.

Herr **Anderson** i Råstock: Efter vad herr statsrådet nu yttrade, anser jag mig böra upplysa kammaren om, att det bara berodde på ett oblikt öde, att det inte blev majoritet i utskottet för den framlagda reservationen. Det var nämligen tack vare den förseglade sedeln som detta icke blev fallet, och det var också tack vare denna omständighet jag måste göra ett avsteg från vad jag vanligen brukar göra, nämligen försvara utskottets ståndpunkt. Där ser man, huru ibland små orsaker kunna åstadkomma stora verkningar och ibland — såsom denna gång för mig — obehagliga verkningar.

Så vitt jag kan förstå, åstadkom herr finansministern med sitt anförande att ytterligare belysa den saken, att om man tar hänsyn till denna frågas proportioner, så måste det förevarande syftet anses i hög grad behjärtansvärt. En-

ligt min uppfattning är det här fråga om ett stort område. Det är fråga om att lämna bidrag till fiskehamnsbyggnader vid hela vår kust. Och även om flera av herrarna skulle anse detta anslag vara att likna vid en droppe i havet, så anser jag dock, att det bör beviljas.

Jag skall be att få tillägga en sak. Kan en finansminister få sin budgetplan så konsekvent genomförd som den nuvarande finansministern hittills fått, så tror jag, att han är att gratulera.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då herr statsrådet och chefen för finansdepartementet poängterade, att det här skulle gälla ett önskemål särskilt från Skåne, så ber jag att få framhålla, att jag med min motion och mitt yrkande icke avsett ett anslag till Skåne utan händelsevis till Sveriges hamnar och Sveriges fiskare, vare sig de befinna sig i Skåne eller annorstädes.

Och så ännu en sak. Det skulle ju vara märkvärdigt, om den man, som företräder Sveriges finanser, skulle sakna ekonomiskt sinne. Herr statsrådet har icke på minsta sätt kunnat jäva det resonemang, varifrån jag utgick, nämligen att det är oekonomiskt att nedsätta detta anslag så mycket som till 100,000 kronor, om man verkligen önskar, att denna sak skall drivas såsom den bör drivas. Man måste nämligen besinna, att mycket går bort till material- och befälskostnader, och då blir återstoden för liten för att kunna användas som rena byggnadskostnader. Jag förmodar, att man från herr statsrådets sida lägger an på besparingar, men då får man tillse, att det icke blir oekonomiska besparingar. Men det får jag säga, att är det meningen att hålla detta anslag vid 100,000 kronor, så anser jag detta vara så oekonomiskt, att jag anser det vara klokast, att man hellre avslår det hela. Skall staten anslå medel, så bör det ske med ekonomiskt sinne, så att icke anslaget förbrukas för ändamål, för vilka det egentligen icke varit avsett.

Herr Kristensson i Göteborg: Herr talman! Jag har vid behandlingen av denna fråga i utskottet sökt hävda, att den finansplan, som föreligger, är enligt min uppfattning ovanligt sund i alla avseenden. Här föreligger dock ett fall, där jag anser de sakliga skälen vara så starka, att de måste sägas uppväga de invändningar, som gjorts från Kungl. Maj:ts sida. Jag håller före, att riksdagen aldrig kan komma ifrån att vidtaga en rättelse, där sådan befinnnes önskvärd, i synnerhet om detta kan ske utan att rubba de finansiella beräkningar, som finansministern verkställt vid budgetens uppgörande. Det förhåller sig väl så, att herrarna inom Kungl. Maj:ts kansli på detta område begått en lapsus. I fjol sade riksdagen, att dessa fiskare borde bliva hulpna. Det är klart, att vilken regering som än sitter hade den bort föreslå detta tilläggsanslag. Så har ej skett. Därför har reservationen kommit till. Utskottet var delat i två hälfter. Den ena hälften har velat ge starkt eftertryck åt denna sak genom att föreslå denna förhöjning på 50,000 kronor.

Sedan ber jag få understryka, att detta icke är någon Skåne- eller Blekingefråga. Den gäller fiskarna på vilken del av rikets kuster de än befinna sig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen Hamilton: Herr talman! Med hänsyn till de anmärkningar, som blivit framställda mot den uppgjorda finansplanen, ber jag få säga, att det är av vikt, att man icke är för njugg, när det gäller att för folket underlätta att öka sina inkomster och därmed beskattningsföremålen i landet. Vill man genomdriva de stora sociala önskemålen, måste man se till, att man verkligen har skatteobjekt, som man kan beskatta. Och jag har den uppfattningen, att man utvecklar landets ekonomiska bärkraft genom att inrätta

Ang. bidrag till statsunderstödda fiskehamnar.
(Forts.)

Ang. bidrag
till statsun-
derstödda
fiskehamnar.
(Forts.)

fiskehamnar m. m., så att befolkningen blir i tillfälle höja sina inkomster. Jag håller därför som sagt före, att man ej får vara allt för njugg, när det är fråga om att underlätta för folket att förskaffa sig en bättre ekonomisk ställning och bliva skattekraftiga.

Herr talman, jag ansluter mig till reservationen.

Herr **Rydén**: Herr talman! Finansministern har givit uttryck åt önskvärldheten av att finansplanen icke måtte rubbas av riksdagen. Jag tror, att finansministern skall vara villig att ge det erkännandet åt detta årets riksdag — sedan det största antalet huvudtitlar blivit behandlade — att den ej gjort några avsevärda rubbningar i finansplanen utan tagit alla rimliga hänsyn till hans önskningsar. Men å andra sidan förefaller det mig, som vore det att driva saken för långt, om man skulle ställa det anspråket på riksdagen, att man icke skulle kunna vid prövningen av denna punkt vidtaga denna lilla förändring, vari man ej förändrar totalbeloppet av budgeten.

Det är en utbredd mening inom statsutskottet — där flera medlemmar suttit många år — att det icke är något provinsintresse utan ett samhällsintresse att hjälpa den svenska fiskarebefolkningen. Det är en angelägenhet, som lätteligen kan bliva bortglömd därför att dessa fiskare ha ingen egen representant och talesman i riksdagen. När det nu är fråga om att man skall hjälpa dem något litet mer än som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition, så kan jag ej föreställa mig, att statsrådet däri skall se någon ovänlig handling eller något som kan föranleda misshumör. Om vi nu se på, huru det är ställt med fiskehamnsfrågan efter det olycksaliga skede, då man slösade med onaturligt dyra hamnanläggningar, som ledde till den fullständiga stagnation, som nu inträtt, då man kastat sig från den ena ytterlighet till den andra, så tror jag, att kammaren gör rätt i att behärta fiskarebefolkningens behov och gå litet utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Det kan vara lika bra att använda penningarna under denna anslagspost till att bygga hamnar och därigenom bereda uppehälle och förvärvsmöjligheter för fiskarebefolkningen som att bevilja ett anslag, som direkt sammanhänger med arbetslösheten.

Herr talman! Jag tillåter mig vädja till kammaren att bifalla detta förslag. Och jag vill rikta en vädjan till norrlänningarna i denna kammare, då det här slås på strängen av någon motsättning mellan norra och södra Sverige, att tänka på, att den ena landsändan icke bör sätta sig mot den andras intressen. Jag tror, att icke minst från södra Sverige vid mångfaldiga tillfällen givits handtag, då det gällt Norrlands intressen. Jag tror, att det är klokt och riktigt att se denna sak som en allmän svensk angelägenhet och ej dela upp den efter geografiska synpunkter.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Jag är mycket smickrad över det sätt, varpå herrarna från statsutskottet framhållit, hurasom denna budget hittills i stort sett oförändrad gått igenom i statsutskottet. Jag är också mycket tacksam för det, och det kan icke vara tal om — såsom tycktes framgå av den siste ärade talarens yttrande — att jag skulle kunna framställa anspråk på att kammaren skulle följa Kungl. Maj:t i alla punkter. Utan jag har endast känt mig skyldig såsom representant för de ekonomiska synpunkterna att framhäva, att det har sina sidor även i en liten detalj att gå ifrån den uppgjorda planen. Det är icke fråga om det, att icke 50.000 kronor kunna pressas in i budgeten. Men det är ju så, att man säger, att 100.000 kronor betyda så litet, och nu säger man, att 50.000 kronor betyda så litet. Ingen vågade visserligen säga, att de 400.000 kronorna betydde så litet, och man sade icke heller, att en miljon kronor icke gjorde det. Men man börjar med en knapp-

nål och slutar med en silverskål, som det heter. Det kan dock väntas, att samma argument kunna göras gällande till stöd även för sådana belopp, och jag måste därför vidhålla Kungl. Maj:ts ståndpunkt.

Ang. bidrag till stateunderstödda fiskeshamnar.
(Ports.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Törnkvist i Karlskrona, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs.

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 22 av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 97 ja och 96 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 23 och 24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Punkterna 26—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33, angående anslag till avlöning av länsarkitekter.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t under punkten 35 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen, hemställde utskottet, att riksdagen måtte till avlöning av länsarkitekter för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra anslag av 47,000 kronor.

Ang. anslag till avlöning av länsarkitekter.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Widell, C. Petrus V. Nilsson, Carl Gustaf Ekman, Rosén, Bengtsson* i Norup, *Olsson* i Kullenbergstorp och *Holmgren* förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till avlöning av länsarkitekter för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra anslag av 42,000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Vid denna punkt har en del av utskottets ledamöter och även jag reserverat sig. Vi vilja icke gå med på

Ang.
anslag till
avlönning av
länsarkitekter.
(Forts.)

tillsättande av två länsarkitekter. De kunna visst ha sitt gagn, men vi vilja å andra sidan icke gå med på att det så skarpt forceras fram sådana anslagsposter. Och då vi tycka, att Kungl. Maj:t på produktiva saker har varit synnerligen återhållsam, tycka vi icke, att det är skäl att gå fortare fram än att sätta till en arkitekt om året, d. v. s. nu öka antalet länsarkitekter med mera än en. Det vore icke någon olycka, om så skedde, ty det finnes tillräckligt med arkitekter. Dessa herrar ha till huvuduppgift att sätta litet form på byggnaderna, så att de gå in i landskapet. Att bygga praktiskt, det ha byggherrarna att se till, så att det blir bara en del dekorationer, som herrar länsarkitekter ha att göra med. Då synes det oss, att man icke bör brådska så mycket hos Kungl. Maj:t utan det kan räcka med en om året. Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Widell m. fl. avgivna reservationen.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr Olsson i Kullenbergstorp ansåg, att Kungl. Maj:t icke borde brådska så mycket med länsarkitekterna. Jag ber då att få fästa kammarens uppmärksamhet på att Kungl. Maj:t i detta avseende icke alls har brådskat, men Kungl. Maj:t har fäst avseende vid de goda skäl, som byggnadsstyrelsen har åberopat för utökning av antalet länsarkitekter. Byggnadsstyrelsen har föreslagit inrättande av tre nya länsarkitektsbefattningar. Kungl. Maj:t har ansett, att man bör gå fram litet försiktigare och alltså endast föreslagit två. Redan förlidet år gjordes framställningar bland annat från Göteborgs och Bohus länsstyrelse och från Värmlands länsstyrelse i saken. I år hava liknande framställningar inkommit från länsstyrelserna i Blekinge, Kalmar och Kronobergs län. Alla betyga önskvärdheten för att icke säga nödvändigheten av sakkunnigt biträde, då det gäller att i tid ordna rörande bebyggandet inom vissa områden som väntas bli tätare bebyggda. Och min personliga uppfattning är den, att i den mån staten kan medverka till ordnade förhållanden på dylika områden i anslutning till den lagstiftning som finnes, i samma mån gör staten en mycket god gärning för samhällena i sin helhet, ty om förhållandena på ifrågavarande områden få utveckla sig i frihet, kan det ur både sanitära och andra synpunkter bli ganska besvärligt. Det är, herr talman, dessa synpunkter, som gjort, att Kungl. Maj:t ansett sig böra föreslå åtminstone två av de tre länsarkitektsbefattningar, som byggnadsstyrelsen har hemställt om.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall icke underkänna, att länsarkitekterna kunna ha sin betydelse, det är icke det vi diskutera, men att de ha att göra med de sanitära förhållandena, där en sammanträngd befolkning skall bygga, det har jag svårt att tro. Där få andra gripa in. Arkitekterna — det ligger i själva uttrycket — ha i själva verket att se till, att byggnaderna väl inpassas i landskapet. Vi anses ej böra bygga våra hus utan att länsarkitekterna säga, att de passa in i landskapet, även om vi bygga ett och ett och även om husen icke ligga i en ort med sammanträngd befolkning. Att länsstyrelserna begära länsarkitekter, det förvänar mig icke. Jag har aldrig sett, att sedan man börjat med att taga in ett fåtal tjänstemän, man icke velat ha likadana tjänstemän över hela landet. Och det tyckes mig, att man kan konstatera, att det föreligger betydligt större intresse hos regeringen för att skaffa tjänstemän i landet än för att hjälpa de produktiva näringarna.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det är så med länsarkitektinstitutionen, att — såsom kammarens ledamöter erinra sig från i fjol — det då beviljades anslag till en arkitekt *mera* än Kungl. Maj:t begärde. Jag tror, att redan det är ett tillräckligt stöd för behovet av dessa befattningar. Den siste talaren sade, att han tyckte, att Kungl. Maj:t hade större intresse för att till sätta tjänstemän än för de produktiva näringarna. Det kan få stå för hans egen räkning. Det blir intressant att se, var han finns, då vi skola behandla frågan, hur många tjänstemän det skall finnas på ett visst område. Jag skall icke gå in på det nu, ty kanske herr Olsson i Kullenbergstorp och jag då stå varandra närmare än vi göra i dag.

Jag vill säga, att dessa länsarkitekter göra stor nytta, och det är icke meningen, att de skola åstadkomma estetiska utsmyckningar på byggnaderna, utan de skola se till, att det blir praktiska anordningar, se till de sanitära och hygieniska synpunkterna, se till vägar och planläggning, så att det icke går, såsom det hände vid ett tillfälle, att när en villaägare fått sin villa färdig, så hade han icke någon rätt till utfartsväg. Det är alla dessa saker, som länsarkitekterna skola bevaka. Jag kan få säga, att fjärde avdelningen har förmånen att räkna såsom ledamot en person, landshövding Kvarnzelius, som har erfarenhet på detta område, och han försäkrade, att så långt hans erfarenhet sträckte sig voro dessa rådgivande tjänstemän bland de mest omistliga och till största nytta för länsstyrelserna. Om man tänker på detta vitsord och på det vitsord dessa länsarkitekter fingo i fjol och sammanställer det med det resultat, som då nåddes, tror jag, att fullgiltiga skäl föreligga för att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 34—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39.

Lades till handlingarna.

Punkterna 40—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

Punkterna 52 och 53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54.

Lades till handlingarna.

Punkterna 55—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
anslag till
avlönning av
länsarkitekter.
(Forts.)*

§ 5.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet beträffande oriktigt utbetalda ersättningar för åt tulltjänstemän lämnad tandvård; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Ang.
ifrågasatt ersättning till handlanden Fr. Ekman för förlorad näring.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av väckt motion om ersättning till handlanden Fr. Ekman för på grund av monopolisering av vin- och sprithandeln förlorad näring begärdes ordet av

Herr **Sjöström**, som yttrade: Herr talman! Då jag studerade herr Lithanders ifrågasavarande motion, föreföll det mig till en början egendomligt, att herr Lithander väckt motion om att ett så att säga privat företags f. d. tjänsteman skulle genom riksdagens medverkan erhålla statlig pension. Och då jag sedan fick den tryckta motionen och studerade handlingarna i densamma, blev jag styrkt i min uppfattning, att statsutskottets förslag är riktigt och riksdagen givetvis icke kan fatta något annat beslut i frågan än det, utskottet här föreslår, nämligen avslag på herr Lithanders motion. Vid läsningen av de handlingar, som åtföljde motionen, har jag emellertid funnit ett par punkter, som jag ansett vara i hög grad anmärkningsvärda på detta område, och som jag därför vill erinra kammaren om.

Förhållandet lär vara följande: en tjänsteman, som i många år varit anställd i ett privat företag inom sprithandlingen, har, sedan staten övertagit denna hantering, jämte andra i samma ställning blivit överflödig, och alla skola tillerkännas en viss pension, utgående efter en viss beräkningsgrund, som på sin tid godkändes av riksdagen. Den man, varom motionen handlar, synes leva under synnerligen dåliga ekonomiska förhållanden. Han lider formlig nöd och är av ålderdom oförmögen att själv bidra till sitt uppehälle. Ärendet i fråga var föremål för debatt i kammaren redan 1922 i ett annat sammanhang. Då väcktes en motion av herr Lithander, som drog fram just detta, vill jag minnas. Doktor Bratt var då ledamot av denna kammare, och vid det tillfället uttalade herr Bratt följande med anledning av vad herr Lithander påpekade: »Vi ha försökt» — alltså styrelsen för Vin- och spritcentralen — »med de mest krystade motiveringar för att kunna lämna de understöd, som mänskligt sett varit i hög grad av behovet påkallade.» Alltså redan då erkändes, att de krav om högre pension, som framställdes från vederbörande personer, voro i hög grad av nöden påkallade. Herr Lithanders klient här, herr Ekman, har under förra året, senast den 13 november, avsänt en skrivelse till styrelsen för aktiebolaget Vin- och spritcentralen, där han på nytt erinrar om sin nödställda belägenhet och framställer vissa krav på en förhöjd pension. På denna skrivelse från herr Ekman har styrelsen för Vin- och spritcentralen ett par dagar senare lämnat en svarsskrivelse och där står bl. a. efter ett meddelande att styrelsen erhållit skrivelsen från herr Ekman följande: »Eder framställning — — ger mig anledning meddela, att styrelsen behandlat ärendet vid gårdagens sammanträde och därvid *tyvärr* icke funnit sig kunna ifrågasätta någon höjning.» Vidare säger styrelsen i samma skrivelse litet längre ned: »Styrelsen *beklagat givetvis mycket* att ingen möjlighet för bolaget förelegat att bestämma denna ersättning högre och har därvid *tyvärr* ej kunnat utmäta beloppet med hänsyn till möjligheten för Ekman att kunna livnära sig ensam av denna pension.» Av dessa citat framgår, synes det mig, att det vore på tiden, att riksdagen finge sig förelagt förslag om en uppmjukning av dessa be-

stämmelser och direktiv, som riksdagen tidigare beslutat i denna fråga, så att styrelsen för Vin- och spritcentralen ej satt uti en sådan belägenhet att den känner sig illa berörd av omöjligheten att kunna utöva den billighet och rättvisa som styrelsen själv i sådana fall anser vara av högsta nöden, och så att man icke behöver taga till »alla möjliga krystade motiveringar» för att ens kunna tillerkänna de jämförelsevis små belopp i pension, som dylika tjänstemän fått och naturligtvis äro otillräckliga att kunna leva på, om de ingen annan inkomst hava.

Herr talman! Jag gör icke något yrkande. Jag har endast velat erinra om att det tycks framgå att styrelsen själv är missnöjd över att den ej kan träda hjälpende till trots god vilja och jag anser, att ett förslag till ändring härvidlag bör kunna vara att förvänta med det snaraste.

Vidare anfördes ej. På framställd proposition av herr talmannen, som under herr Sjöströms yttrande återtagit ledningen av förhandlingarna, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av väckt motion om ersättning till direktören Vilhelm Lagererantz för förlust genom tobaksmonopolets införande; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss del av statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Å föredragningslistan var vidare uppfört statsutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån.

I den till innevarande riksdag avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1926—1927 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen under rubrik: »Utgifter för kapitalökning: bil. 2» fogade statsrådsprotokollet under ecklesiastikärenden för den 7 januari 1926, föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för fonden för räntefria studielån för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 400,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte såsom kapitalökning för fonden för räntefria studielån för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 400,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Kvarnzelius*, *Lindblad*, *Widell*, *Hallin*, *Rooth*, *Olsson* i Kullenbergstorp och *Olofsson* i Digernäs, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — — — extra reservationsanslag av 350,000 kronor — — — lånemedel.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Vid ifrågasvarande utlåtande har ett antal av statsutskottets ledamöter reserverat sig med utskottets ordförande i spetsen. Reservationen på denna punkt går ingalunda ut på nå-

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 15.

*Ang.
ifrågasatt er-
sättning till
handlanden
Fr. Ekman
för förlorad
näring.
(Forts.)*

*Ang.
fonden för
räntefria
studielån.*

Ang.
fonden för
räntefria
studielån.
(Forts.)

got slags avslag på statsunderstöd i form av räntefria lån till studerande, utan vi anse av flera skäl, att vi kommit därhän, att det nu borde allvarligt ifrågasättas, om vi icke kommit till den punkten, då icke de avsatta medlen totaliter sett böra ökas på nämnda statsutgift. Reservationen går ut ifrån att om man för i år skulle öka denna utlåningsfond med 350,000 kronor nytt statskapital hade inalles härtill anslagits sammanlagt 2,000,000 kronor — jag har fått den uppgiften, som jag icke kunnat kontrollera, men jag antar dock, att den är riktig. Man kan också givetvis säga sig, att vi nu äro komma så långt, sedan första gången lån för ifrågavarande ändamål beviljades, att amorteringarna börja inflyta. Om nu riksdagen stannar för samma ökning för denna fond i år som i fjol, komma ändå de medel, som äro tillgängliga för dessa lån, att ökas just genom de inflytande amorteringarna, och jag antager, att dessa amorteringar komma att inflyta någorlunda efter planen, så att icke alltför stora restantier på desamma komma att uppstå. Man kan ändå göra sig den frågan: kunna vi i det oändliga fortsätta med att öka på denna fond med 50,000 kronor mer om året av anslagsmedel och höja den årliga ökningen av fonden? Öka den, göra vi ju varje gång, vi anslå medel, men att t. o. m. öka farten på denna ökning tror jag ändå vore för starkt.

En bidragande orsak till att utskottets reserver ställt sig på den ståndpunkt, som de gjort, ligger nog däri att de frukta litet för att, om man går alltför fort fram med utbildandet av studenter här i vårt land vi kunna råka att falla i den olyckan, att här uppstår ett lärt proletariat, som icke har några egentliga utkomstmöjligheter i detta land. Nu är det icke så att emigrationen till andra länder står så öppen som förut, men det är väl i alla fall ett trist perspektiv, att landet skall våga så mycket på sina egna unga innebyggares utbildning för att denna utbildning sedan skall tillgodogöras av ett annat land.

Jag är icke okänslig för det argumentet, att man icke skall utestänga den fattiga begåvningen från möjligheten att komma fram på det här fältet, på lärdomens och på den goda utbildningens väg. Jag är icke okänslig, säger jag, utan jag gillar tvärtom på det högsta detta, men har litet svårt för att tro att de där utomordentliga begåvningarna äro så tätt utplanterade i detta land. Jag undrar ändå, om man icke utdelat dessa lån till medelmåttiga begåvningar, där det icke vore så mycket att vinna, om de finge denna dyrbara utbildning. I alla fall kan man ju alltid antaga, att det åtminstone varit några sådana utmärkta begåvningar ibland de ungdomar, som äro ekonomiskt välsituerade. Jag antager, att varken Kungl. Maj:t eller riksdagen går ut ifrån att blott bland de ekonomiskt välsituerade finns det inga utmärkta begåvningar. Det kan icke vara tal om att de blixtrande begåvningarna på långt när äro så många som man här går in för, om man tar årskull efter årskull. Jag tror helt enkelt att trots den bästa vilja för att hjälpa fram begåvningarna så äro vi dock betänkligt på glid då vi utan vidare låna ut pengar till medelmåttiga och svaga begåvningar ja kanske t. o. m. till sådana, som äro under de medelmåttiga. Med ett ord sagt! Man skapar här indirekt en stor produktion av studerande i de lärda yrkena eller utbildningslinjerna. Och dessa medelmåttiga begåvningar kunna komma fram hjälpligt, blott om de hava bättre förbindelser. Vad gör man då, om man hjälper dessa? Jo, man håller indirekt tillbaka de utmärkta fattiga begåvningarna när de kämpat sig fram så att de kunna få någon användning här i landet, och den möjlighet, som vi ha i detta land att använda folk, som tagit studentexamen och sedan gått vidare, blir utomordentligt begränsad. Det har så ofta hetat i denna kammare, att vi icke skola begagna överkvalificerad arbetskraft, d. v. s. att man icke behöver studentexamen för en hel del fall i det allmännas tjänst. Jag trodde möjligen, att det låg någon verklighet bakom det yttrandet, och att denna kammare skulle sentera om man vidtog åtgärder för att huvudsakligast få praktiskt och

dugligt folk, icke så mycket genom examina som genom ådagalagd praktisk duglighet i de många underordnade befattningar, där nu studenter trängt sig in. Jag tror icke, att det som här föreslås är någon lycklig utveckling — det säger jag rent ut — utan jag senterar, att man icke har mera pappersbarlast med sig i statens eller det allmännas tjänst än som är oundgängligen nödvändigt. Såsom ett uttryck för denna min mening och i den säkra förhoppningen att, även om man följer reservationen, man har medel i sin hand att riktigt med lån hjälpa dem, som äro de goda begåvningarna, skall jag, herr talman, be att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen; och när jag nu gör detta, kan jag också tillkännagiva, att första kammaren med stor majoritet tagit reservationen.

Ang.
fonden för
rättfria
studielån.
(Forts.)

I detta yttrande instämde herr andre vice talmannen *Nilsson*.

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Den sista upplysningen, som herr *Olsson* i Kullenbergstorp lämnade, skall, förmodar jag, verka mycket litet avgörande för andra kammaren, ty vi ha här alltid varit vana vid att när det gäller sådana här ting har första kammaren visat, att den icke velat vara med. Det var likadant, då denna fond kom till, så att jag tror, att det varit nog att påpeka detta vanliga förhållande för att i någon mån reducera värdet av den upplysning, som herr *Olsson* lämnat.

Jag ber att få säga, att jag för min del tycker verkligen, att om man anser, att vi ha för mycket utbildad folk, d. v. s. studerat folk, kan det icke finnas, enligt mitt sätt att se, någon sämre väg att gå på än att strypa just här, där lånesökandena gallras på ett sätt, som icke förekommer någon annanstans. Vid behandlingen i statsutskottet hade jag tillgänglig en förteckning — tyvärr har jag den icke här i dag, men kanske herr departementschefen har den — på dem, som begagnat sig av dessa lån, och då får jag säga, herr *Olsson* i Kullenbergstorp, att den förteckningen verkade på mig både imponerande och övertygande, framför allt därför att man därav såg, att det tagits så utomordentligt stor hänsyn till vad vederbörande hade visat under den tid, han tillbragt i skolor av olika slag. De flesta lån, som nu utgå, äro fortsättningslån och det var under fjolåret icke mer än 126 nya av 1,077 sökande, som kunde komma i fråga. Tro icke kammarens ledamöter under sådana förhållanden, att när man icke kan bevilja lån åt flera, man även här har ett indicium på att man så mycket som möjligt sovrar för att få fram endast de bästa. Jag vågar utgå ifrån att det icke är så som herr *Olsson* i Kullenbergstorp tyckts göra gällande, att medelmåttorna gynnas. Det är tvärtom på det sättet att endast de bästa blivit hjälpta. Om det till äventyrs skulle vara så att herr *Olsson* i Kullenbergstorp anser, att det endast vore fråga om att hjälpa folk där nerifrån så att säga, och han på den grund, vilket han påstår sig dock icke göra, innerst vore böjd för att stryka dessa och resonera som så att det är bäst att låta dem från överklassen, dem som ha möjlighet att studera utan att belasta staten, få dessa lån, ja, då måste jag säga, att i de tider, som nu äro, finns det många, som börjat sina studier med den förhoppningen, att föräldrar eller deras ekonomi skulle räcka dem en hjälp, men som på grund av vissa förhållanden, som sammanhånga med depressionen, nu icke ha möjlighet att räkna med den utgångspunkten, och som även om de startat under gynnsamma omständigheter nu i dag befinna sig i ytterst små och trånga förhållanden.

Ja, herr talman, jag skall icke upptaga tiden längre med detta. Det är klart, att om kammaren resonerar som så, att blott för att kunna spara 50,000 kronor, blott därför att första kammaren nyss gjort det, skola vi följa reservationerna, få kammarens ledamöter göra hur som helst, men jag anser det vara

Ang.
fonden för
räntefria
studielån.
(Forts.)

en ogärning mot de verkligt kunskapstörstande begåvningarna att göra så, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Frost*, *Andrén* och *Pehrsson* i Göteborg.

Herr Bäckström: Herr talman! Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med statsutskottets ärade vice ordförande i hans nu gjorda inlägg, men då jag, sedan denna lånefond kom till, suttit i den nämnd, som haft i uppdrag att utskifta lånen, och då frågan nu kanske verkligen ställes på sin spets, anser jag mig böra yttra ett par ord.

Till de siffror, som kammarens ledamöter ha framför sig i utskottsutlåtandet, vill jag först endast tillägga några, som avse innevarande år. För detta år söka icke mindre än 221 personer fortsatta och 1,056 personer nya studielån. Med ett lånebelopp av som förut i genomsnitt 1,210 kronor per år skulle sålunda till de fortsatta lånen i år behövas 268,000 kronor. Ifall departementschefens förslag, som välvilligt tillstyrkts av utskottet, bifalles, skulle, om de gjorda överslagsberäkningarna hålla streck, till fördelning bland årets 1,056 nya lånesökande återstå cirka 192,000 kronor, vilket belopp skulle räcka till ungefär 158 lån mot 126 nya lån år 1925. Det skulle sålunda kunna ske en ökning med cirka 30 lån, men märk då — och detta är ett observandum att taga vara på — detta sker då utan möjlighet att den fond, som man ursprungligen avsåg skulle bildas, får något med utan i det närmsta alltsammans går åt till studielån. Beskäres åter anslaget enligt reservanternas yrkande, skulle för nya lån i år återstå endast cirka 142,000 kronor, vilket med den angivna storleken av lånen skulle motsvara 116 nya lån eller 10 färre än under år 1925. Detta utgör en betydande beskärning, då de nya lånens antal under de tre närmast föregående åren varit respektive 130, 129 och 126.

Jag vill emellertid återkomma till det observandum, jag nyss gjorde. Vi böra icke glömma bort, att det ursprungligen var meningen, att vi skulle bilda en studielånefond, som med tiden skulle så att säga kunna finansiera sig själv. Skall detta syfte någonsin nås, kan man ju icke såsom hittills skett år efter år i de belopp, som utlånas, taga med också vad vi ursprungligen hade tänkt så småningom skulle fonderas. Fonden kommer ju på detta sätt aldrig till stånd, då så gott som alla medel, som äro disponibla härför i statskontoret, engageras för det löpande året. Om nu reservanternas yrkande skulle bifallas av riksdagen, blir det lilla belopp, som finns för fonden i statskontoret, med det snaraste disponerat, och den början till en fond, som finns, skulle placeras i lån. Därmed tror jag också, att vi äro inne på en sådan väg, att det är bäst att avskrika den ursprungliga tanken att få till stånd en studielånefond.

Då man under en följd av år varit i tillfälle att taga del av de lånesökandes handlingar, har det blivit klart, att denna fond har varit till synnerligen stort gagn. Den har hjälpt fram hundraden av duktiga och rikt begåvade fastän fattiga personer, som annars skulle sett sina utstakade banor brutna. Förr var det ju vanligt, att enskilda industri- och handelsmän brukade med lån understödda begåvade och fattiga unga, som ville fram i livet. Numera är den vägen så gott som stängd. Det goda hjärtat finns nog fortfarande, men möjligheten att bisträcka är numera, som litet var förstärkt, stängd. Som statsutskottets vice ordförande nyss erinrade om, har det just under nuvarande tider och de år, som nyss förflutit, varit en synnerligen stor lycka, att denna fond funnits till, ty det skulle varit omöjligt med de ekonomiska omvälvningar för enskilde, som ägt rum under de sista fem, sex, sju åren, för hundraden och åter hundraden att fortsätta på sina studiebanor, då de, som givit löften och haft

en ärlig föresats att bekosta studierna hela vägen, plötsligt sett sig urstånd-sätta att uppfylla de givna löftena.

Erfarenheten har bekräftat, när man år från år följt de alumner, som ha fått lån, att lånen så gott som utan undantag tillfallit just sådana, som verkligen visat sig infria de förhoppningar, som vi satt till dem. Då självfallet endast de bäst begåvade finna det lönt att skicka in sina låneansökningar och av dessa endast ungefär var tionde tages ut, förstår man, att nog blir det en gallring, som, i den mån det är möjligt för människor, endast väljer ut de bästa. De få, som erhålla lån av de många, som söka, måste sägas tillhöra eliten.

Herr Olsson i Kullenbergstorp tyckte tro, att vi i stor utsträckning skulle hjälpa fram till studentexamen sådana, som kanske icke voro så kvalificerade och vilkas studier icke kunde bli till något framtida gagn. Jag vill i det avseendet framhålla, att av de 722 lån, som under dessa år beviljats, ha endast 21 avsett lån till studier vid högre allmänt läroverk, under det att 701 lån ha avsett andra studier. Dessa siffror visa, att den ärade reservanten alldeles misstar sig, när han tror, att det är meningen att hjälpa fram medelmåttor till studentexamen.

När fonden är till för att hjälpa fram som jag sade eliten bland de unga och begåvade, tror jag verkligen, att de medel, som vi satsa för detta syfte, icke äro oförståndigt använda pengar. Det har någon gång sagts här i kammaren — och det ville nästan låta av herr Olssons i Kullenbergstorp yttrande, som om reservanterna hade låtit påverka sig av detta — att det mest är det bokliga vetandets och den teoretiska lärdomens män, som hjälpas fram. Även i detta avseende har man emellertid tydligen farit vilse. En del kanske finna det tröt-tande, men då några kanske kunna finna det intressant, måste jag be att få draga några siffror — det skall icke bli många — som på en gång belysa vart lånen gå. Under de år, som fonden har varit i verksamhet, ha för studier vid tandläkarinstitutet utdelats 14 lån, vid skogshögskolan 8, vid skogsskolor 6, vid lantbruksinstitut 17, vid lantmäterikurser 4, vid veterinärhögskolan 5, vid handelshögskolan 5, vid handelsgymnasier och skolor av liknande slag 2, vid gymnastiska centralinstitutet 1, vid tekniska högskolan 62, vid Chalmers högre tekniska institut 34 och vid dess lägre tekniska institut 13, vid tekniska gymnasier och skolor 60, vid navigationsskolor 1, vid högre konstindustriskolor 7, vid slöjdskolor 2, vid bergsskolor 3, vid skolor för huslig ekonomi 6, vid skol-köksseminarier 3, vid trädgårdsskolor 1 och vid läroanstalter för barnmorskor 4. Sammanräknar jag dessa, finner jag, att det är icke mindre än bortåt 38 procent av de låntagande, som sålunda direkt gå till verksamhet i det praktiska livet. En del av dem, som gå universitetsvägen, komma ju självfallet också in på det praktiska livets banor, och jag kan sålunda tryggt säga, att hälften av dem, som bliva delaktiga av dessa statens räntefria studielån, komma samhällets praktiska arbete till godo.

Då det nu särskilt under rådande förhållanden, som jag tidigare erinrade om, skulle orsaka många fattiga och framåtsträvande en oreparabel skada, om man går reservanternas väg och prutar ned anslaget, vill jag för min ringa del bevekande be kammaren att här följa statsutskottets förslag. Jag tror, att om vi få fullfölja den ursprungliga planen och verkligen bilda en studielånefond, kommer detta att bli en fond för kapitalökning för vårt land för framtiden, som sannerligen icke bör underskattas.

Jag ber att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Holmgren: Herr talman! När utskottsreservanterna icke ansett sig kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag om ett med 50.000 kronor ökat anslag till fonden för räntefria studielån, ha säkerligen reservanterna varit påverkade av den omständigheten, att man de senaste åren kunnat konstatera en tillströmning

Ang.
fonden för
rättsfria
studielån.
(Forts.)

till den lärda banan, som icke motsvarar de utkomstmöjligheter, som eleverna kunna påräkna efter fullbordade studier. När höjningen av anslaget tvivelsutan, även om den huvudsakligast avser att kunna möjliggöra utdelning av studielån i samma omfattning som hittills, i alla fall kommer att medföra en stimulans till en ytterligare tillströmning till dessa banor, ha reservanternas ansett sig böra förorda det lägre beloppet.

Denna överproduktion på den lärda banan är givetvis en fråga, som bör påkalla riksdagens synnerliga uppmärksamhet. Ännu har ju icke riksdagen fattat ståndpunkt till huruvida vi överhuvud taget i vårt land skola ransonera bildningsmöjligheterna och så att säga ställa bildningen på motbok, eller om vi skola låta tillströmningen reglera sig själv på ett naturligt sätt i enlighet med lagen om tillgång och efterfrågan. Skulle riksdagen emellertid finna ett ingripande ofrånkomligt i reglerande syfte, har ju riksdagen först att fatta ståndpunkt till frågan, huru denna reglering skall ske. Skall den ske därigenom, att vi fixera årskontingenterna för de olika lärdomsanstalterna, eller skall den ske därigenom, att vi bestämma oss för en sträng examen vid inträdet, varvid man gallrar ut de svagare elementen och behåller eliten?

Jag vill först säga, att jag visst icke vill bestrida, att icke för närvarande ett statsingripande i reglerande syfte kan vara berättigat på vissa punkter, men även om så skulle vara fallet, anser jag, att studielånen böra ställas utanför den frågan. Vi böra icke söka vägen fram över dessa studielån utan vid sidan av dem. Jag har själv praktisk erfarenhet om den välsignelse, till vilken dessa studielån ha varit för en hel del unga människor med utpräglad vetenskaplig läggning, som på grund av ekonomiska svårigheter varit urståndsatta att utan hjälp av studielån komma på sin rätta plats här i livet. Jag är vidare övertygad därom, att de elever, som med stöd av studielån idka studier vid våra högre bildningsanstalter, tillhöra eliten av eleverna, och det är sålunda icke bland deras skara, man bör gallra ut, i fall det gäller att inskränka möjligheterna till studier vid dessa anstalter.

På dessa skäl, herr talman, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman! Det är ju ganska svårt särskilt i denna kammare att uppträda mot utskottets förslag. Det gäller ju en mycket behjärtansvärd fråga, och det låter ju vackert, när man vill hjälpa de fattiga att komma fram. Jag vill också för min egen del säga, att ingen skall kunna påstå, att jag icke varit på den sidan, som vill hjälpa de fattiga. Jag har här i kammaren, såvitt det har varit möjligt, stått på den sidan att då det har gällt löneanslag hjälpa de mindre löntagarna. Jag har också själv åtminstone ett par gånger hjälpt fattiga studerande att komma fram studievägen. Jag är som sagt var besjälad av en önskan att även på den vägen hjälpa de fattiga, men jag vill icke vara med om att skapa en överproduktion på detta område. Det finns exempel på att många, som på studievägen ha strävat sig fram till dessa examina, sedan icke ha sett möjlighet att erhålla något arbete i detta land utan ha fått resa ut till Amerika och där taga vilket arbete som helst. Det är väl då en övergärning, kan man säga, att locka in folk på dessa banor, när de icke kunna få arbete inom landet utan måste resa ut och taga vilket arbete som helst.

Det stod också för några dagar sedan i tidningarna ett exempel på att en sysslomannabefattning varit anslagen till ansökan ledig. Där kom över ett hundratal sökande, och bland dessa sökande funnos personer i olika grader som hade examina, mycket högre än vad som behövs för att inneha en sådan befattning. Det är överflöd på banan, och att då på detta sätt så att säga locka in

ännu flera, som skola bli utan arbete sedan de väl tagit sina höga examina. kan inte anses vara en rätt och god statshushållning.

Det skulle finnas många skäl att här ytterligare draga fram, och de ha alla gjort att jag för min del har kommit på den sidan, att jag står för reservationen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr Lindskog: Herr talman! Den siste ärade talaren skulle ha alldeles rätt i sitt resonemang om överproduktion och om faran att locka in folk på banor, där de sedan icke kunna få sin utkomst, om det icke här gällde utomordentligt kvalificerade personer. Jag kan verkligen av den inte alldeles obetydliga erfarenhet, jag har från universitetet, intyga, att de personer som komma i åtnjutande av studielån verkligen äro utomordentligt väl vitsordade. Det är inte vanliga medelmåttor, utan det är vad vi kalla för laudatur-pojkar.

Jag skulle vilja betona, att det inte är nog, att det finns utomordentligt väl kvalificerade personer, som kunna få dessa lån; det är fullkomligt beklämmande att tänka på alla de prima pojkar, och prima flickor, som *inte* kunna få dessa studielån på grund av att de inte räcka till. Här nämndes för ett ögonblick sedan, att detta anslag säkerligen kunde vara att betrakta som en kapitalökning, och jag är fullkomligt med på detta yttrande. Och till de många synnerligen vägande synpunkter, som framlagts i kammaren i dag, skall jag lägga blott en enda. Den nuvarande skolformen har blivit föremål för mycket starka angrepp och för mycket stark reformiver från olika håll. Man har påstått, att fattiga, men utomordentligt begåvade pojkar inte kunna komma fram till de levnadsbanor, som skulle passa dem bäst. Här ha vi, mina herrar, en möjlighet att undanröja denna olägenhet, som man med rätt eller orätt har ställt i samband med den nuvarande ordningen. Man bör inte, enligt min mening, gå fram på den vägen att man nivellerar de nuvarande skolformerna, ty en dylik nivellering innebär en kultursänkning. Men man bör ge de verkligt prima begåvningarna bland olika folkklasser, även de fattigaste, möjlighet att genom dylika studielån komma fram på de banor i livet, där de bäst kunna göra sig gällande. Det är visserligen klart, att det trots allt kan bli svårigheter och hård konkurrens, men det är gallringen uteslutande efter förmögenhetsvillkor, som i denna fråga är beklämmande och pinsam, och jag skall för min del, herr talman, be att få tillstyrka bifall till utskottets utlåtande.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet Olsson: Herr talman! Det förefaller som om jag egentligen inte skulle behöva yttra mig i denna debatt. Men ett par vändningar i vad den förste ärade talaren här framhöll behöver måhända en liten — jag kan uppriktigt säga att det kommer att bli en mycket liten — belysning. Det föreföll mig, som om han i någon mån ville ironisera över uttrycket »begåvning». Han talade om att tillvarataga de verkliga studiebegåvningarna, »de utomordentliga begåvningarna», som han uttryckte sig, »de blixtrande begåvningarna», som han sedermera tillade, och ironien tyckte jag lekte genom hela hans anförande, då han från dessa »blixtrande begåvningar» gled över till de måttfullt begåvade och till dem, som inte ens voro detta, utan kanhända lågo rätt så mycket under de måttliga begåvningarna.

Jag vill säga till detta, att vi naturligtvis inte få ha alltför stora mått på begåvningar heller. Över temat att genom dessa räntefria studielån locka fram idel »blixtrande begåvningar», som sedan skulle lysa och värma runt omkring i vårt land, tror jag inte man skall fantisera. Så är det inte. De verkligt blixtrande begåvningarna tror jag inte att man någonstades lockar fram genom studielån, ty de följa vägar och stigar som äro onåbara för sådant. Utan vad vi ha att röra oss med är allmänt begåvade människor, som på grund av de ekonomiska förhållandena inte kunna komma fram i samhället och göra

Ang.
fonden för
räntefria
studielån.
(Forts.)

Ang.
fonden för
rante fria
studielån.
(Forts.)

samhället sin tjänst på de platser, där de bättre passa än andra, som just på grund av en bristande konkurrens fylla dessa platser och många gånger fylla dem illa.

Jag dristar mig inte att mäta begåvningarna. Det är ytterst svårt att även oss emellan här i kamrarna säga, vilka som äro begåvade och vilka som inte äro det. Och många ha ju så många mått på vad som är en begåvning. Under min studenttid trissades dessa mått så i höjden, att det var ytterst få, om vilka en något så när självmedveten student ville medge att de voro begåvningar.

Det är som sagt mycket svårt att mäta. Men i fjol våras gick jag igenom listan på dem, som hade plockats ut av studienämnden. Det var ett rätt omfattande arbete ur tidssynpunkt, men jag tänkte att det kanske vore skäl att göra det för att någon gång få en liten inblick i hur landet låg och måhända också för att studienämnden skulle ha den förmimmelsen, att det alltid finns någon, som kontrollerar dess arbete. Och jag måste ju tillstå, att jag blev överraskad över den provkarta på prima folk ifrån skolan och livet, som dessa 126 utvalda unga män och kvinnor företedde. Jag lade också märke till en sak, som jag tycker skulle kunna glädja min ärade namne ifrån Kullenbergstorp. Jag lade märke till att landsbygden, den rena landsbygden, var rikt representerad. Det är väl heller inte för mycket att man någon gång och på något sätt söker jämna vägen för landsbygdens barn. De äro i vanliga fall i hög grad handikappade, och det är inte minst därför som jag för min del tycker att dessa studielån äro av så stor betydelse; de leda från landsbygden in i administrationen och in på andra banor människor, som föra med sig landsbygdens alla goda egenskaper och bli värdefulla krafter, var de än sedan placeras.

Att vidare de unga stipendiaterna verkligen slå sig fram, att vi sålunda icke kasta bort pengarna och riskera att en gång få se de omtalade begåvningarna vandra omkring som misslyckade existenser — något som min ärade namne från Kullenbergstorp också i någon mån vinkade med — det visar sig i det faktum, att amorteringarna flyta in regelbundet och tillförlitligt. När Konungen någon gång på den punkten behöver släppa efter, bevilja uppskov o. s. v. är det på grund av skäl som äro synnerligen talande.

Detta är den rent personliga erfarenhet, som jag har kunnat göra. Och i övrigt, om man ser rent allmänt på saken, är det ju så, och det har framhållits här i kammaren många gånger förut liksom nu i dagens debatt, att därigenom att dessa ungdomar föras in i konkurrensen sker det en gallring — alldeles som gallringen i studienämnden — som gör att varje plats i samhället, dit dessa unga människor sedan söka sig, har utsikter att bli bättre besatt än om de aldrig kommit med i konkurrensen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Att jag med anledning av mitt förra anförande skulle bli grundligt kringklappad, det väntade jag. Det är naturligtvis omöjligt att besvara allt och alla, som ha huggit in på mitt anförande, så jag ber om överseende om jag glömmer någon. Jag önskar att jag kunde svara alla, men de ha varit så många att jag tycker jag kan hoppas på en ursäkt.

Först skall jag till statsutskottets ärade vice ordförande be att få säga, med anledning av hans hårda ord på grund av att jag åberopade första kammarens beslut, som föregått debatten här, att det nog inte är så alldeles omöjligt att han själv någon gång åberopat medkammarens beslut. Och när jag här påpekade, att detta beslut utfallit som det gjorde, var det icke alls för att påverka herrarna, ty jag vet av gammal erfarenhet att ett sådant skäl verkar nästan tvärtom. Herr Anderson i Råstock skall inte tro, att jag inbillade mig att det skulle hjälpa den ståndpunkt jag själv intog.

Vidare måste jag naturligtvis — äras den som äras bör — svara herr stats-

rådet. Herr statsrådet ville uttala, att begävning var en sak, som man inte riktigt kan så att säga taga på. Jag förmodar, att han menade, att man inte kan åtaga sig att avgöra, om en ung man verkligen är en begävning eller om han är en jänstruken. Jag hörde en gång ett resonemang här i kammaren för många år sedan, då herr Tengdahl talade för understöd endast åt dem, som hade »gnistan». Han kallade det på så sätt. När herr statsrådet alltså själv säger, att man inte kan riktigt fixera vad som menas med en begävning, så menar jag att uppgiften är alltför kinkig för dem, som skola taga ut dessa begävningar. Jag kan därför inte riktigt få hans resonemang att gå ihop, det får herr statsrådet förlåta mig.

Ett annat argument är att man sovrar så väl, ty det är så många sökande. Ja, givetvis sovrar man så gott man kan. Men kan man inte bestämt avgöra vem som är en begävning och vem som inte är det, så är det väl förmodligen betygen, som de ha att visa upp, eller rekommendationerna, som bli utslagsgivande. Jag kan inte förstå hur det är möjligt att sovringen skall kunna ske på något annat sätt.

Vidare yttrade herr statsrådet någonting som jag fann vara anmärkningsvärt. När han sett igenom ansökningslistorna, hade han även funnit personer från rena landsbygden, som kommit i åtnjutande av de räntefria studielånen. Det vet jag också. Men jag frågar herr statsrådet: Anser herr statsrådet det vara en fördeil för vårt land, jag vill nu icke tala bara om landsbygden utan om hela vårt land att var och en någorlunda begåvad människa från landsbygden skall gå den högre läsvägen, på det att landsbygden skall bli totalt utblottad på allt som liknar begävning. Jag tycker inte om den utvecklingen. Det skadar nog inte att även i bondens led — och han behöver inte studentexamen, åtminstone inte om han skall sköta ett mindre jordbruk — där finnes en och annan, gudi klagat är det inte så många, som höjer sig en smula över medeltalet i begåvningsväg. Det är sålunda långt ifrån att jag önskar, att alla begåvningsarna från landsbygden skola gå läsvägen.

Så ansåg herr Holmgren, att, när man ville råda bot för den för stora tillströmningen på den lärda banan, skulle man inte röra vid dessa lån, utan det skulle ske på annat sätt. På vilket annat sätt då, herr Holmgren?

Överhuvud taget har man här talat precis som om reservanterna i denna fråga skulle ha åsyftat att betaga begåvningsarna varje möjlighet att få några räntefria studielån. Någon har sagt, att vi vilja strypa hela denna sak. Intetdera ha vi i verkligheten gjort. Vi ha gått med på att öka denna fond utöver vad den nu är med 350,000 kronor för det kommande budgetåret, och ändå låter det precis som om vi yrkat avslag på alltihop. Och det måste ju ovillkorligen även med detta anslag bli mera pengar att dela ut för nästa budgetår än vad det varit i år, just på grund av att amorteringarna nu börja komma in på de först förmedlade studielånen. Eller är det herrarnas mening att det inte ens är nog med att tillskjuta 400,000 kronor om året, som nu Kungl. Maj:t föreslår, utan skall man successivt öka detta tillskott med 50,000 kronor om året i det oändliga?

Även herr Bäckström var inne på ett märkvärdigt resonemang. Han säger, att man skall söka att få denna fond att bära sig själv. Jag begriper inte hur det skall gå till, om han inte menar, att man skall avsätta så mycket pengar att enbart räntorna vore tillräckligt. Det förutsätter en oerhörd massa pengar till detta ändamål.

Det är naturligtvis här som på alla andra livets områden: det ena göra och det andra inte låta. Jag tror också, att om det på allvar hade gällt denna institutions fortvaro, så att man kunnat säga att den summa, med vilken reservanterna vilja öka denna fond, inte kan anses vara tillräcklig, så skulle de utan tvivel ha gått med på en ytterligare ökning. Men jag är av den mening,

Ang.
fonden för
räntefria
studielån.
(Forts.)

att det inte är lämpligt att leda in alltför många nya på denna linje, så att så småningom den uppfattningen blir rådande, att blott man har hunnit fram till studentexamen, så kan man gå vidare genom denna lånefond. Jag tror, att det är en farlig väg att gå fram på i fortsättningen. Och när det talats om, hur många också inom den tekniska undervisningen, som fått bidrag ur denna fond, vill jag omtala, att jag känner inte så få, som redan kommit så långt som till ingenjörsexamen, men vilka dels inte ha något arbete alls, dels ha måst åtaga sig rent kroppsarbete. Det kanske också är någonting för herrarna att tänka på.

Det är inte skäl i att forcera alltför mycket på detta område, lika litet som på något annat, och jag tror, att vi som varna härför, därför inte skola behöva betraktas som några kulturfiender, de där vilja hålla de fattiga begåvningarna nere. Man behöver inte alls taga åt sig dessa tillvitelser, ehuru väl, herr talman, man anser sig böra yrka bifall till reservationen.

Herr Bengtsson i Norup: Jag måste hålla Kungl. Maj:t räkning, för att detta förslag framkommit. Det vittnar om att Kungl. Maj:t vakar över att det icke blir något avbrott vid en sådan tid, då dessa lån hålla på att göra avsedd verkan.

Det är icke så, som herr Olsson i Kullenbergstorp i båda sina anföranden har uttalat: att vi hålla på att bevilja anslag för detta ändamål i det oändliga. Nej, så är det icke. Jag vill erinra kammaren om, vad reservanterna själva säga, nämligen att amorteringarna nu *börja* inflyta. Jag frågar: är det klokt att göra ett avbrott, just då amorteringarna börja inflyta? När amorteringarna börjat inflyta i så stor utsträckning, att dessa fylla behovet, då skall man sluta med att öka anslaget, men till dess skall man hålla på.

Nu är det icke heller så, som herr Olsson i Kullenbergstorp i sitt första yttrande anförde att ett starkt motiv för kammaren att följa reservanterna, var att första kammaren med stor majoritet, som han uttryckte sig, tagit reservationen. Jag instämmer med statsutskottets ärade vice ordförande, att vad den ena kammaren beslutar bör icke inverka på den andra kammarens ställning till en fråga, och vad den stora majoriteten beträffar så bestod den endast av 18 stycken, så att i själva verket var den icke så väldig, som herr Olsson i Kullenbergstorp låtit påskina.

Vidare är det icke riktigt, som herr Olsson i Kullenbergstorp säger, att det blott är studentexamen, som berättigar till lån. Vi hörde av herr Bäckströms redogörelse, att det är en hel del människor, som icke ha studentexamen men som få lån, exempelvis sådana, som skola utbildas till barnmorskor eller i huslig ekonomi. Här är alltså icke, såsom många säga, fråga om att frambringa ett studentproletariat. Förresten frågar jag allvarligt: är det rätt att Geddesyxan skall gå ut över de fattiga men rikt begåvade unga männen och kvinnorna, när det gäller att skära bort? Man kommer alltid i detta fall, med det där talet, att det är så många som studera, och det kan man ju icke förneka. Men jag frågar: varför skall icke också medelklassen och de förmögnare lägga någon hämsko på de sina, utan kräva, att det blott skall gå ut över dem, som icke själva kunna bekosta sina studier. Jag tillhör en frivillig sammanslutning, som under en följd av år har anslagit åtskilliga tio tusen kronor till räntefria lån för studier. Jag tycker, att då en frivillig sammanslutning på detta sätt kan göra offer, då kan väl också staten söka att tillgodose rikt begåvade ynglingar, som äro i behov av dylika lån. Efter den starka sovring, som är konstaterad både av herr statsrådet och från annat håll och som faktiskt sker ifråga om dessa låneansökningar, behöva vi icke vara rädda för att dessa statsmedel komma på oriktiga vägar.

Jag skulle vilja sluta med en liten sann verklighetshistoria. Om jag kunde

återgiva den, såsom jag ville, så kanske den kunde göra sitt till. Det berättas, att rektorn för Falu läroverk gick upp till den mäktige men också varmhjärtade och hjälpsamme direktören för Stora Kopparberg herr Ljungberg och sade till honom: här är en fattig men mycket rikt begåvad pojke, som behöver hjälp för sina studier. Direktören, hos vilken också den där tanken vunnit insteg, att man icke skulle släppa fram så mycket folk på studiebanan, sade: Det är så mycket folk som träda in på denna bana, så låt nu detta vara. Då sade rektorn: pojken skall fram antingen med svält eller utan svält; det är bara fråga om, vilket som skall ske. Direktör Ljungberg svarade: han skall fram utan svält. Och så hjälpte han pojken.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Holmdahl* instände häruti.

Herr *Sjöblom*: Herr talman! Det skulle kanske icke vara så mycket att tillägga till denna debatt, men det var ett yttrande av herr Holmgren, som icke så litet frapperade mig. Han trodde, att man genom att gå med på utskottets förslag skulle befordra tillströmningen på den lärda banan. I själva verket ligger denna sak till på det sättet, att ifråga om universiteten föreslår nämnden inga lån, innan en yngling eller flicka blivit student annat än i mycket få undantagsfall. I fråga om de praktiska yrkena kan man däremot icke tillämpa denna regel, utan de, som vilja ägna sig åt dem, kunna erhålla lån redan från början. Jag undrar, om någon skickar sina barn till skolan, för att de skola börja läsa på studenten, med den tanken för sig, att, om de blott kunna kämpa sig fram dit, då skola de sedan få studielån. Jag tror icke, att det föreligger någon fara för att dessa studielån åtminstone i någon nämnvärd mån komma att befordra tillströmningen till universiteten eller de högre skolorna. Men det förhåller sig på det sättet, att det särskilt sedan denna verksamhet börjat, har skett en ofantlig förändring i de ekonomiska förhållandena för masstals familjer. En stor del av dem, som under kristiden och före den tiden hade det jämförelsevis bra ställt, skickade sina barn till skolan och hade själva förmånen att kunna kosta på deras uppfostran. Så kommo dessa förändrade förhållanden. Varigenom föräldrar i massa stå utan all möjlighet att kunna hjälpa sina barn. Ha dessa då kommit så långt förbi studentexamen, att de till exempel blott ha ett eller ett par år kvar, till de t. ex. bli färdiga läkare, men icke ha någon möjlighet att bliva färdiga utan hjälp utifrån, anse då kammarens ledamöter, att det är någon rim och reson i att avstänga dem från möjligheten att fortsätta och taga sina examina, så mycket mer som bestämmelserna för utdelning av lån innefatta, att den sökande skall vara fattig och begåvad.

Nu säger herr Olsson i Kullenbergstorp, att det icke är så lätt att taga ut de begåvade, men jag har som ledamot av denna studielånenämnd den känslan, att vid en opartisk prövning av det arbete, som av den utförts, skulle nämnden få det omdömet, att den har lyckats ganska bra.

Herr Olofsson i Digernäs talade om överproduktion på den lärda banan. Jag skall gärna hålla med honom om det, men i det läge, vari vi för närvarande befinna oss, finns det ingen logik i herr Olofssons i Digernäs resonemang, när han talar, om de fattiga. Om man nu icke skulle hjälpa de fattiga och begåvade, som vilja och böra komma fram, utan söka begränsa antalet studerande, är det då herr Olofssons i Digernäs mening, att det är blott de som ha råd, som skola ha möjlighet att studera och taga högre examina? Jag tycker, att i den logiken brister det åtskilligt, om man synar den närmare.

Nu har jag den uppfattningen, att den fond, som här avses, borde växa så hastigt som möjligt till en viss nivå. Riksdagen har ju själv bestämmanderätten i fråga om hur högt den skall växa, men jag har för min del den

Ang.
fonden för
räntefria
studielån.
(Forts.)

åsikten, att den bör växa fort till en viss nivå, så att man har tillfälle att tillgodose de behov, som nu föreligga och som i mycket stor utsträckning äro en följd av kristiden och dess verkningar.

Jag tror, att kammaren skulle göra en synnerligen god gärning, om den bifölle utskottets hemställan, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen framställda propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Härpå föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om beredande av medel för anskaffning av ytterligare två ångpannor för ångkraftstationen i Västerås; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 10.

Ang.
ifrågasatt
nedsättning
av räntan
för vissa lån
från Mörby-
länefonden.

Statsutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av väckta motioner om nedsättning av räntan för vissa lån från länefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby föredrogs nu. Ordet begärdes därvid av

Herr **Bernström** som yttrade: Herr talman! Då statsutskottet förra året behandlade en motion med samma syfte, erkändes inom utskottet, att skäl kunde anföras för ett bifall till motionen. Avslagsyrkandet motiverades huvudsakligen med en hänvisning till behovet av ytterligare utredning. En sådan utredning har bifogats den motion, jag i år väckt. Ingenting har sedan förra året tillkommit, som kan försvaga de på rättvisa och billighet grundade skäl, som tala för ett bifall till motionen. Under sådana förhållanden hade motionärerna liksom säkert också egnahemslånetagarna hoppats att vinna beaktande för sina önskningar hos utskottet.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Föredrogs vart efter annat:

statsutskottets utlåtande, nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående framdragande över svenskt område av väg från Kveli i Norge över Skogen till Tunsjö, jämväl i Norge; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 13 december 1912 (nr 355) angående tullrestitution i vissa fall vid återutförelse av utländsk vara; och

nr 19, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å skördegarn.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtande och betänkanden hemställt.

§ 12.

Härefter upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 20, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å stärkelse.

Ang. sänkning av tullen å stärkelse.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 265, hade herr *Lövgren* i Nyborg föreslagit, att riksdagen ville besluta att sänka tullen å stärkelse alla slag, rubrik nr 83 i gällande tulltaxa, från nuvarande 20 öre till 10 öre.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Röing, Pers, Björnsson, Hedlund* i Östersund, *Lövgren* i Nyborg, *Alexis Björkman, Wahlmark, I. F. son Holmgren, Olsson* i Gävle och *Granath*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av förevarande motion besluta, att rubriken 83 i gällande tulltaxa skulle från och med den 1 oktober 1926 hava följande ändrade lydelse:

		Kvantitet för tullberäkningen.		Tullsats.	
				Kronor	öre
83 a.	Stärkelse: av potatis, utan tillsats av andra ämnen och inkommande i förpackning, vägande brutto 50 kg. eller däröver	1 kg.	—	10	
83 b.	annan	1 kg.	—	20	
	<i>Anm.</i> Avdrag i vikten medges ej för askar, papper och dylikt omslag.				

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Röing**: Herr talman, mina damer och herrar! Jag hoppas, att kammarens ledamöter hålla mig räkning för att jag begränsar mitt anförande till några få ord för att därmed möjliggöra, att vi i dag slippa ifrån kvällsplenum. Debatterna i vissa frågor under förmiddagens lopp hava varit tillräckligt långa.

Jag vågar utan att göra mig skyldig till överdrift påstå, att man knappast i vår nuvarande tulltaxa kan finna en rubrik med en tullsats mindre väl avvägd än den, som är åsatt stärkelse. Detta framgår redan av det förhållandet, att tullens belopp, då potatisskörden är något så när normal, nära nog uppgår till samma höjd, som priset å potatismjöl inklusive tull. Som kammarens ledamöter finna av det föreliggande utskottsbetänkandet, så uppgå produktionskostnaderna för att framställa potatismjöl endast till cirka 6 öre per kg., och borde alla vara överens därom att det är alldeles orimligt att bibehålla ett tullskydd som är mer än tre gånger större än produktionskostnaderna för varans framställning. Detta höga tullskydd torde under normala förhållanden endast utnyttjas till en fjärdedel och är således icke behövt för producenterna, och jag medger att detsamma under år, när potatisskörden är normal, icke i nämnvärd grad skadar konsumenternas berättigade intressen. Men vad som är beklagligt, mina damer och herrar, det är, att denna höga tull under år, då potatisskörden slår fel, utnyttjas av producenterna till skada icke blott för konsumenterna utan även för många av de industrier, som använda potatismjölet

Ang. sänkning av tullen å stärkelse.
(Forts.)

som råvara i sin produktion. I följd gick det så långt, att en fabrik i Norrköping måste inställa sin produktion på grund av denna höga tull, emedan det inom landet var brist på potatismjöl och det utländska potatismjölet, som drabbades av denna onaturligt höga tullsats av 20 öre per kg., var allt för dyrt att använda i den ifrågakvarande produktionen, ty priset på den utländska färdiga produkten — det gällde i detta fall dextrin — ställde sig vida billigare än det, vartill den svenske fabrikanten tillfölje den höga potatismjölstullen kunde framställa dextrin.

Det är för mig, herr talman, oförklarligt, att någon kan motsätta sig ett så moderat yrkande, som herr Lövgren i Nyberg framställt i sin motion. Vi, som i tullfrågan äro frihandelsvänligt betonade, ha i handling visat, att vi med fränseende av denna vår principiella ståndpunkt kunna vara med om vissa justeringar i protektionistisk riktning, när skäl härför föreligga, och jag har verkligen hoppats, att de mera protektionistiskt sinnade riksdagsmännen skulle kunna vara med om ett bifall till ett förslag, som är så starkt motiverat och dessutom så moderat som herr Lövgrens. Så har emellertid beklagligtvis icke befunnits vara förhållandet inom utskottet, utan vid votering avgjordes frågan med tio röster mot tio.

Jag ber, herr talman, att med dessa få ord få yrka bifall till reservationen.

Herr Jönsson i Boa: Herr talman! Frågan om stärkelse tullens sänkning har under senaste åren genom förnyade motioner varit föremål för riksdagens prövning. Som skäl för sänkningen anföra nu såväl motionären som reservanterna, att tullen, som förut endast utnyttjats till omkring en fjärdedel, under senare åren utnyttjats till sitt fulla belopp och därigenom medfört, att den svenska glykosindustrien skulle ligga fullständigt stilla.

Denna uppgift är emellertid delvis vilseledande och kan endast tillämpas på föregående år, då på grund av 1924 års dåliga potatisskörd och till följd därav livliga efterfrågan på matpotatis över hela landet priset å potatis steg, varigenom också följde minskad stärkelse tillverkning och höjda priser å densamma. Föregående års potatisskörd har emellertid varit riklig och medfört att potatispriset fallit vida under produktionspriset. Stärkelsepriset har därigenom också gått ned nära tullskyddsgränsens början, varigenom glykosindustrien nu är i tillfälle utnyttja hela sitt tullskydd. Redan av denna anledning synes mig en rubbing av den nuvarande tullsatsen för stärkelse obehörlig.

Att tullen, såsom anföres förut, i genomsnitt utnyttjats med endast 5 öre, innebär givetvis, att den åtskilliga år — beroende på potatisskörden — verkat med vida högre belopp. Om nu tullen, som motionären föreslår, nedsättes till 10 öre, så kommer man lätt nog nära den gräns, särskilt vid låga priser i utlandet, då dumping av stärkelse hit kan äga rum, och man kan då befara samma förhållande, som för närvarande äger rum på sockermarknaden. Då stärkelsen utan förlust tål lagring i många år, torde faran för dumping kunna bliva ganska stor. Motionärens och reservanternas ömmande för glykosindustrien har jag svårt att förstå, då ju även denna industri åtnjuter ett avsevärt tullskydd. Enligt kommerskollegii yttrande och utredning har glykosindustrien före världskriget vid endast en fjärdedel av stärkelse tullens utnyttjande haft ett faktiskt nettoskydd av 18 kronor och 25 öre per 100 kg. glykos, och att hela detta tullskydd då utnyttjats, torde vara utan tvivel. Det synes mig därför, som det icke finnes någon anledning att för en mindre industri, som under så många år kunnat utnyttja ett dylikt skydd och som kanske blott för något år kommer i en ogynnsammare ställning, ändra ett tullskydd till förfång för en annan vida större och viktigare näring.

Stärkelsefabrikanterna, som i regel äro potatisodlare, hava ingen sammanslutning, varigenom de kunna tillvarataga sina intressen och utnyttja tullen, utan

regleras stärkelsepriset av lagen om tillgång och efterfrågan, varför en större marginal bör finnas som skydd för deras fabrikation. Under skydd av den nuvarande stärkelse-tullen har uppstått en stor potatisodling och över ett hundratal stärkelsefabriker, och är det huvudsakligen överskottet av vad som icke åtgår till matpotatis, som användes vid stärkelsefabrikation. Genom detta överskott finnes ständigt en potatisreserv, som vid dåliga skördar kan vara av största betydelse för vårt land och folk. Skulle nu potatisodlingen genom den osäkerhet, som blir rådande, därest sänkning av tullen sker, komma att inskränkas, så kan denna reserv för vår självförsörjning utebliva.

Givetvis har tullen på glykos och dextrin avvägrats i förhållande till stärkelse-tullen. Om man därför nu sänker tullen på stärkelse, så blir detta en premiering i tullavseende för dessa industrier. såvida ej justering av tullsatserna sker samtidigt. Även ur tullteknisk synpunkt synes det vara förenat med svårigheter att skilja potatisstärkelse från annan stärkelse. Generaltullstyrelsen yttar också därom såsom sin uppfattning, att ett särskiljande i tullbehandlingsavseende mellan potatisstärkelse och annan stärkelse måste bliva förenat med vissa tulltekniska svårigheter, vilka icke kunna undgå att utöva en störande inverkan på importen, och detta särskilt angående blandningar och preparat. En närmare utredning i frågan torde därför, såsom ämbetsverken antyda, vara erforderlig.

För undvikande av missförstånd skall jag tillåta mig påpeka, att då reser vanterna anför, att produktionskostnaderna för 100 kilogram prima potatismjöl uppgå till endast 6 kronor 25 öre, så ingår däri icke priset på den därvid använda råvaran potatis. Huvudskälet för utskottsmajoritetens avstyrkande av motionen är emellertid detsamma i år som förra året, och vilket bevillningsutskottet och riksdagen vid så många föregående tillfällen hävdade, då det varit fråga om en sänkning av ett i det gällande tullsystemet ingående tullskydd, nämligen att prövningen av förslag om ändringar vid enskilda tullrubriker i regel bör anstå till den allmänna revision av tulltaxan, som torde vara att förvänta. Bevillningsutskottets ordförande uttalade också föregående år, då det gällde en motion om spannmålstullarnas upphävande, att »skall skyddstullsystemet revideras och en gång avskaffas, får detta ske systematiskt», men i dag är han färdig sänka en tull, som avser ett viktigt jordbruksskydd och jordbruksintresse.

Herr talman! Då jag sålunda anser, att den nuvarande tullen icke kan skada något konsumentintresse, men att en sänkning av densamma väl kan medföra en obotlig skada för potatisodlingen, vilken, som bekant, i allmänhet bedrivs på de magrare jordarna, där ofta knappast någon annan odling är lönande, så vill jag uttala den förhoppningen, att kammaren skall i likhet med föregående år avslå den förevarande motionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Bengtsson* i Kullen.

Herr *Lövgren* i Nyborg: Herr talman! Detta är naturligtvis en ganska liten fråga. När jag i alla fall i år tagit upp den igen, är detta beroende därpå, att jag anser, att uppenbara orättfärdigheter, som existera i tullsystemet, bör man kunna vara med om att justera, alldeles oavsett vilken principiell åskådning man intar. Här ha vi det faktiska beviset för att tullsatsen är oriktigt satt i det förhållandet, att glykos- och dextrinfabrikerna fingo slå igen sina portar förlidet år.

Att den mening, som reservanterna här förfäktat, är riktig, framgår också därav, att så snart det blir en rik potatisskörd här i landet, kan icke tullsatsen utnyttjas, och då komma dextrin- och glykosfabrikerna i gång. Men så snart det

Ang. sänkning av tullen å stärkelse.
(Forts.)

Ang. sänkning av tullen å stärkelse.
(Forts.)

blir knapphet på potatis, en dålig skörd, pressar konsumtionen upp priset på potatis så högt, att det är omöjligt att få råvara till dessa fabriker. Det riktiga hade varit, om jag nu hade följt mina frihandelsintentioner, att föreslå upphävande helt och hållet av tullen. Men när fabrikanterna själva förlidet år förklarade, att vid en nedsättning av tullen till 10 öre skulle de dock kunna uppehålla sin drift, så har jag, för att söka samla enighet om detta krav, ställt mig på den konservativa ståndpunkt, som herr Röing nämnde om i sitt anförande.

Det är ingen stor fråga, ty den berör icke några tusental arbetare, utan den berör endast några hundratal av arbetare. Men jag menar, att även de, som äro anställda i glykos- och dextrinfabrikerna, kunna ha rätt att bliva uppmärksammade av statsmakterna och icke genom oförnuftiga tullsatser, som icke kunna gagna någon människa, är efter år med något mellanrum bliva utsatta för arbetslöshet och därmed följande elände.

Jag skall icke uppehålla debatten längre, herr talman, utan inskränker mig med detta till att yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr Höglund.

Herr Jeppsson: Herr talman! Det skäl, som anförts av motionären för att denna tull skulle nedsättas till halva beloppet, är att under viss tid tullen å potatismjöl utnyttjats till sitt fulla belopp. Herr Lövgren säger i sin motion, att priset på potatismjöl i fjol uppgick till 55 öre per kilogram, och att detta pris var jämställt med världsmarknadspriset, tullen inberäknad. Jag får säga, att fastän jag tror, att jag känner dessa förhållanden minst lika bra som den ärade motionären, har jag mig icke bekant några producenter, som under 1924 och 1925 erhöilo ett pris av 55 öre men väl omkring 50 öre. Men vad hände då 1924, som åstadkom detta höga pris? Jo, vi hade, åtminstone där nere i sydöstra Sverige, där den huvudsakliga fabrikationen av potatismjöl äger rum, det året en enastående dålig skörd såväl å spannmål som potatis. Brödsädesskörden blev så gott som fullständigt felslagen. Lantbrukarna hade då huvudsakligen att lita till potatisskörden, men även den blev, som sagt, klen. Men tack vare den tullsats, som då gällde, kunde lantbrukarna få rätt så skapligt betalt för sin potatisskörd. Det är detta, som tyckes vara en nagel i ögat för motionären och reservanterna inom utskottet, att odlarna där nere kunde rädda sin ekonomi, just tack vare att de fingo bra betalt för sin potatisskörd. Men om tullen skall ha någon betydelse, skall den väl verka, just när produktionspriset ställer sig högt. Om jag t. ex. den ena gången får 75 hektoliter potatis och den andra 150 hektoliter, per tunnland, så lär väl produktionspriset på de 75 hektoliterna vara betydligt högre än på de 150. Och så ungefär var förhållandet 1924. Därför kan jag icke se, att just den omständigheten, att priset under det året var så pass högt, kan vara något avgörande motiv för att nu begära en sänkning av denna tull. Det missförhållande, som man vill se i detta relativt höga pris på potatismjöl, har redan rättats till, om jag får använda det uttrycket, genom den ganska goda skörd, som vi hade förmånen åtnjuta i fjol. Tack vare att potatisskörden i fjol var så god, har tillgången på potatismjöl stigit, så att priset på inhemskt potatismjöl nu är ungefär jämställt med världsmarknadspriset.

Och den beträngda glykosindustrin, som anförts av motionären och även av andra, har ingen anledning att längre beklaga sig. Ty den har, såsom herr Jönsson i Boa redan påpekat, möjlighet att täcka sitt behov av potatismjöl till ett pris, som ligger på världsmarknadsprisets nivå, tull oberäknad. Den kan sålunda täcka sitt behov av potatismjöl och sedan utnyttja hela det glykosindustrin tillmätta tullskyddet. I den omständigheten att potatismjölpriset under enstaka år sprungit upp till en viss höjd, kan jag därför icke finna någon anledning att nu nedsätta denna tull.

Dessutom är det en annan sak, som för mig varit och är avgörande, och det är den, att när jag och många andra i denna kammare under de år, som gått, röstat emot förslag om höjning av tull på jordbruksprodukter, då bjuder det mig åtminstone mycket emot att rösta för sänkning av en av jordbrukets tullsats, även om densamma icke för närvarande har någon nämnvärd praktisk betydelse. Skall man sänka denna tull, så skall man göra det i samband med en allmän revision av tulltaxan. Men när man gång efter annan gått in för att avslå krav på tullförhöjningar för andra jordbruksprodukter, att då gå in för att peta på just den här särskilda detaljen av tulltaxan, det kan jag för min del icke vara med om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Med herr Jeppsson förenade sig herr *Bengtsson* i Norup.

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Den ärade motionären började sitt anförande med att säga, att detta var en liten fråga. Ja, det beror ju på, hur man ser saken. Därför att potatisodlingen i stort är koncentrerad allenast till den södra delen av landet, så skulle man kanske kunna från den utgångspunkten betrakta frågan såsom liten. Men för jordbrukarna i dessa orter är den av utomordentligt stor betydelse. Förhållandet är nämligen det, att på de lätta jordarna, särskild i Kristianstads och Blekinge län, och för övrigt även i några trakter av mellersta Sverige, äro brukarna av denna jord av naturliga skäl hänvisade till potatisodling och potatisodling i stort. Om det nu varit på det sättet, att fraktsatserna tilläte och möjliggjorde, att produktionsöverskottet av potatis utan svårighet under normala förhållanden kunde finna avsättning i städerna, då kunde ju odlarna icke behöva odla fabrikspotatis utan odla sådana potatissorter, som vore ägnade till människoföda. Nu går det emellertid icke på grund av att fraktsatserna för denna vara äro så höga, att de verka så gott som prohibitivt under normala förhållanden. Under nödtider, eller då det blir klen skörd, kommer ju priset å potatis att bliva så pass högt, att det kan bära frakterna, men under normala förhållanden äro odlarna av denna produkt hänvisade till att omsätta den i stärkelse och brännvin. Och utan att det kan låta sig göra till priser, som täcka produktionskostnaden, kunna brukarna av dessa lätta jordar omöjligen hålla dem i bruk. Detta är därför för dessa trakter ingen liten fråga. Det är tvärtom en stor fråga, ty på den hänger dessa brukares existens helt och hållet.

Nu säger man här, att tullen ej har kunnat utnyttjas mer än till en fjärdedel. Ja, det kan ju vara möjligt, men under sådana förhållanden är den väl icke till någon skada för konsumtionen. Då kan jag icke inse, på vilka grunder man i själva verket går till en attack mot denna tullsats.

Herr ordföranden i bevillningsutskottet grundade sin ståndpunkt på en produktionsstabell, där, efter vad en senare talare anförde, icke priset på råvaran var medräknad. Jag vet icke, vilket värde man kan tillmäta en produktionsstabell av sådan beskaffenhet. Är det på en produktionskalkyl av sådan valör ordföranden i bevillningsutskottet grundat sin ståndpunkt, då måste jag säga, att den vilar på lösan sand.

Man har sagt, att denna höga tullsats skulle skada glykosindustrien. Jag kan icke bedöma den saken, men i valet mellan att stödja brukarna av de svaga jordar, om vilka jag förut talat, och glykosindustrien väljer jag obetingat att ge mitt stöd åt de förstnämnda. För mig synes det vara en mycket betänklighets sak, om man under förhandenvarande förhållanden skulle gå in för en nedsättning av tullen, ty det är riktigt som en föregående ärad talare, herr Jönsson i Boa, påpekade, att om skyddet kan bibehållas hava vi ständigt en reserv av potatis att tillgå. Nu är det visserligen sant, att denna reserv ut-

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 15.

Ang. sänkning av tullen å stärkelse.
(Forts.)

göres till rätt stor del av potatis, som är avsedd för fabriksändamål, men herrarna skola icke tro, att skillnaden på denna potatis och sådan som användes till människoföda är så stor, att den icke i tider, då det är knapphet på potatis, mycket väl kan användas. Men det skulle ju kunna hända, att om det nuvarande tullskyddet minskas eller helt borttages stärkelsefabrikationen går under och att den potatiskvantitet, som avsetts till stärkelse, ej blir att tillgå. Om det under nu rådande förhållanden uppstår brist på potatis av en eller annan anledning, kan den för fabriksändamål avsedda odlingen komma folknäringen till godo. Såväl stärkelse som brännvinstillverkning kunna då tillfälligtvis stoppas. Detta låter sig så mycket lättare ordnas, som ifrågavarande produkter icke skadas av att ligga på lager ett år. Men att ha den för detta ändamål förefintliga potatisen att förfoga över är ovedersägligen för vår självförsörjning av utomordentligt värde. Under krisåren fingo vi göra erfarenhet i detta avseende. Även under tider, då nöden är mindre, kan det vara av värde, att en sådan reserv finnes.

Herr talman! Jag skall icke upptaga tiden längre. Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Hittills har riksdagen visat sig hysa den uppfattningen, att tullnedsättningar eller rubbningar på enstaka tullsatser icke böra äga rum utan tungt vägande skäl i avvaktan på den genomgående tullrevisionen, som väl icke låter länge vänta på sig. En nedsättning av tullen i fråga är icke heller av behovet påkallad, enär i landet lär finnas en överproduktion på stärkelse eller potatismjöl. Jag sökte från håll, där man känner till förhållandena, att få reda på priset på potatismjöl, och jag upplystes om, att priset för sådant mjöl var 28 öre per kg. och att man med detta pris kunde vid fabrikena betala potatisen med något mindre än 3 kronor per hektoliter eller 3 öre per liter. Under sådana förhållanden behövs ju icke för konsumenternas skull någon rubbning av tullen äga rum, eftersom tullen icke inverkar det ringaste på priset. Vilja konsumenterna hava billigare potatismjöl, är det på ett annat område de böra inrikta sina strävanden. Jag lät nämligen också efterhöra, vad priset på potatismjöl var i butiker eller affärer i Stockholm, och då visade det sig, att man där begärde eller tog 65 öre för kilogram, således betydligt mer än det dubbla som betingades vid fabrikena. Det är mellanhänderna, mina herrar, som trycka så hårt på konsumenterna, och i allmänhet icke producenterna.

Jag har sällan tagit till orda i någon tullfråga och allra minst till förmån för någon tull, men varför jag i detta fallet gör ett undantag är på den grund, att denna stärksetillverkning i stor omfattning bedrivs i min hemort av de mindre jordbrukarna. Den äger rum vid andelsfabriker, där dessa äro ägare till fabrikena. De förädla sin egen råvara, och jag vågar påstå, att det är de mindre jordbrukarna, som bedriva denna tillverkning, därför att de större jordbrukarna hava i allmänhet kvar brännvinstillverkningen. De hava sina egna brännvinsbrännerier, där de avsätta sin potatis och de mellanstora jordbrukarna hava andel i brännerierna, men i allmänhet är det de mindre jordbrukarna, som äro delägare i andelsstärkelsefabrikena. Deras tillkomst för en 20, 30 år är sedan är egendomligt nog att tillskriva nykterhetsrörelsen i orterna nere i norra Skåne. Nykterhetsvännerna ville icke leverera sin potatis för sprittillverkning, och därför sökte de åstadkomma dessa andelsfabriker, där till att börja med potatisen betalades vida lägre än vid brännerierna, men det var intresset för nykterheten, som gjorde, att nykterhetsfolket tog denna sin förlust. Det skulle säkerligen kännas rätt egendomligt för min hemorts småbrukare och nykterhetsvännar, om man sökte med en enstaka rubbning i tullsatserna skada deras näring. Jag tror nu icke, att skadan blev stor, ty tullen verkar

enligt min mening icke, men jag tror ju i allmänhet icke på fördelen av tullar. Jag ber emellertid att få yrka bifall till utskottets förslag, då jag anser en rubbning av tullsatsen i nuvarande stund icke behöfvlig, men jag förbehåller mig fria händer att vid en allmän tullrevision vara med om en lägre tullsats än den nu gällande. Den saken vill jag ha ordentligt prövad av de sakkunniga på detta område.

Ang. sänkning av tullen å stärkelse.

(Forts.)

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman! Herr förste vice talmannen får verkligen ursäktas mig, om jag säger, att jag sällan hört en så svag motivering för en ståndpunkt som den han kommit med. Det skälet, att man icke skall göra någon rubbning annat än i sammanhang med en allmän revision av tulltaxan, är fullkomligt nonsens i belysning därav, att vi i bevillningsutskottets betänkande nr 19 här hava behandlat frågan om tullen på skördegarn och sänkt denna från 20 till 10 öre per kg. — alltså varit med om en reduktion. När vi sitta och behandla detta och gå med på en justering, som kommer att drabba arbetare och fabrikanter här i landet, därför att vi se att tullsatsen är abnorm — detta taga lantbrukarna med glädje emot, men när det nu är fråga om en sju gånger mera abnorm tullsats än tullsatsen på bindgarn, då svaras det från lantbrukarnas sida: Ingen justering annat än i sammanhang med den allmänna revisionen av tulltaxan. Den ståndpunkten håller icke, sedan man varit med om en lång rad av justeringar. Det är åtminstone min åsikt.

Sedan sade herr andre vice talmannen, att det går ingen nöd på dessa fabrikanter, ifall de något år få slå igen, om jag fattade honom rätt. Men det går nöd på de arbetare, som bliva arbetslösa därigenom att glykos- och dextrinfabrikerna slå igen, och även om det icke är något stort antal, anser jag, att även en liten grupp i samhället kan hava rätt till samhällets omtanke och riksdagens omtanke, lika mycket som de stora grupperna kunna hava, och när ändock förslaget går ut på att bibehålla en tullsats, som är minst 30 % av varans värde, så tycker jag, att riksdagen sannerligen kunde gå med på det. Men går icke riksdagen med på det, då, herr talman, kommer jag att falla i frestelse för att på andra punkter handla efter principen: öga för öga och tand för tand.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Lövgren i Nyborg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr talmannen meddelade, att herr Lövgren i Nyborg jämte 24 av kammarens ledamöter gjort skriftlig framställning om voteringsverkställande meddelst namnupprop, vadan sådant upprop, efter det kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, nu omedelbart företogs. Därvid avgåvos 93 ja och 89 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Ang. sänkning av tullen å stärkelse. Över omröstningen fördes anteckningar å voteringslista, som här nedan tages:

(Forts.)

	Ja	Nej	Avstär
Herr Förste Vice Talmannen	1		
» Andre Vice Talmannen	1		
<i>Stockholms stad.</i>			
Herr Lindman			
» Löfgren i Stockholm			
» Hagman			
» Eriksson i Stockholm		1	
» Hansson i Stockholm		1	
» Nylander		1	
» Johanson i Stockholm		1	
» Holmström i Stockholm			
Fru Östlund		1	
Fröken Wellin	1		
Herr Forssell	1		
» Carlsson i Stockholm		1	
» Holmdahl	1		
» Järte	1		
Fru Wessman		1	
<i>Stockholms län.</i>			
Herr Sjöblom		1	
» Karlsson i Nynäshamn			
» Söderberg			
» Karlsson i Vätö		1	
» Andersson i Igelboda		1	
» Bernström	1		
» Christenson i Södertälje	1		
» Laurin	1		
» Mosesson	1		
» Ahl		1	
<i>Uppsala län.</i>			
Herr Borg		1	
» Sjölander			
» Olsson i Golvvasta	1		
» Björnberg			
» Andréén	1		
<i>Södermanlands län.</i>			
Herr Johansson i Uppmälby			1
» Olsson i Ramsta			
» Schill			1
» Laurén			
» Andersson i Katrineholm		1	
» Jonsson		1	
» Lundkvist		1	

Ang. sänkning av tullen å stärkelse.
(Forts.)

	Ja	Nej	Avstär
<i>Östergötlands län.</i>			
Herr af Ekenstam	1		
» Pettersson i Bjälbo			1
» Sjögren		1	
» Johansson i Arkösund		1	
» Westman			1
» Karlsson i Vadstena			
» Olsson i Rimforsa			
» Björkman	1		
» Ericson i Boxholm		1	
» Ward		1	
» Holmberg		1	
» Anderson i Linköping	1		
<i>Jönköpings län.</i>			
Herr Johanson i Huskvarna	1		
» Hamrin			1
» Carlström	1		
» Fast		1	
» Petersson i Broaryd	1		
» Svensson i Högsjöhult	1		
» Lilliecreutz	1		
» Andersson i Löbbo		1	
» Göranson	1		
<i>Kronobergs län.</i>			
Herr Magnusson i Tumhult	1		
» Olsson i Blädinge	1		
» Svensson i Betingetorp	1		
» Leo		1	
» Blomquist		1	
» Svensson i Grönvik	1		
<i>Kalmar län.</i>			
Herr Magnusson i Kalmar			
» Olsson i Kalmar	1		
» Werner		1	
» Gustafson i Vimmerby	1		
» Johansson i Krogstorp	1		
» Wagnsson			
» Olsson i Högby			
» Heiding	1		
» Wirsell	1		
<i>Gotlands län.</i>			
Herr Gardell i Gans			1
» Svedman	1		
» Gardell i Stenstu	1		

Ang. sänkning av tullen å stärkelse.
(Forts.)

	Ja	Nej	Avstär
<i>Blekinge län.</i>			
Herr Jönsson i Boa	1		
» Törnkvist i Karlskrona	1		
» Kloo		1	
» Jeppsson	1		
» Holmgren	1		
» Adler			
<i>Kristianstads län.</i>			
Herr Bengtsson i Norup	1		
» Borggren	1		
» Persson i Fritorp	1		
» Björklund	1		
» Björk	1		
» Isacsson	1		
» Hammarlund	1		
<i>Malmö m. fl. städer.</i>			
Herr Rydén		1	
» Winkler		1	
» Lovén		1	
» Jensen		1	
» Engberg		1	
» Lindskog	1		
» Weibull	1		
» Bergström i Hälsingborg		1	
<i>Malmöhus län.</i>			
Herr Jönsson i Revinge			
» Nilsson i Tånga			
» Olsson i Kullenbergstorp	1		
» Sköld		1	
» Andersson i Höör		1	
» Törnkvist i Bjuv			
» Paulsen		1	
» Fjellman	1		
» Månsson i Erlandsro	1		
» Nilsson i Hörby			1
Fru Nordgren		1	
<i>Hallands län.</i>			
Herr Henrikson	1		
» Lindqvist i Halmstad		1	
» Johansson i Brånalt	1		
» Uddenberg i Varberg	1		
» Andersson i Falkenberg		1	
» Larson i Tönnersa	1		
<i>Göteborgs stad.</i>			
Herr Röing		1	
» Kristensson i Göteborg		1	

Ang. sänkning av tullen å stärkelse.
(Forts.)

	Ja	Nej	Avstär
Herr Lithander			
» Sjöström		1	
» Pehrsson i Göteborg	1		
» Hedvall		1	
» Höglund		1	
Fru Thuring		1	
Herr Almquist	1		
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>			
Herr Andersson i Grimbo			
» Olsson i Broberg	1		
» Olsson i Berg	1		
» Osberg	1		
» Carlson i Mölndal		1	
» Wallerius			1
» Brännberg		1	
» Mårtensson		1	
<i>Älvsborgs län.</i>			
Herr Hallén		1	
» Danielsson	1		
» Gustafson i Kasenberg	1		
» Lindgren			
» Hansson i Trollhättan		1	
» Olsson i Mellerud		1	
» Alströmer	1		
» Ryberg	1		
» Gustafsson i Älvsered	1		
» Johansson i Väby	1		
» Petersson i Lerbäcksbym	1		
» Weijne		1	
<i>Skaraborgs län.</i>			
Herr Bengtsson i Kullen	1		
» Magnusson i Skövde	1		
» Bäcklund		1	
» Johanson i Hallagården	1		
» Vahlstedt			1
» Lundén	1		
» Anderson i Storegården	1		
» Bodén	1		
» Hedin	1		
<i>Värmlands län.</i>			
Herr Jansson i Edsbäcken	1		
» Carlsson-Frosterud		1	
» Andersson i Prästbol		1	
» Ros			
» Norling		1	
» Norsell		1	

Ang. sänkning
av tullen
å stärkelse.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Spångberg			
» Björling	1		
» Eriksson i Västbro	1		
» Morfeldt		1	
<i>Örebro län.</i>			
Herr Uddenberg i Karlskoga		1	
» Anderson i Råstock		1	
» Nilsson i Örebro		1	
» Ödström	1		
» Ljunggren	1		
» Ohman		1	
» Lundgren	1		
» Persson i Falla	1		
» Mogård		1	
<i>Västmanlands län.</i>			
Herr Larsson i Västerås			
» Lorichs	1		
» Pettersson i Köping		1	
» Eklund		1	
» Olovson i Västerås		1	
» Olsson i Broddbo	1		
<i>Kopparbergs län.</i>			
Herr Eriksson i Grängesberg			
» Jansson i Falun		1	
» Hansson i Bäck			1
» Ernfors	1		
» Andersson i Rasjön	1		
» Pettersson i Hällbacken		1	
» Andersson i Ovanmyra	1		
» Englund		1	
» Sundström		1	
» Smedh		1	
<i>Gävleborgs län.</i>			
Herr Månsson i Furuviik			
» Sävström		1	
» Lindley		1	
» Olsson i Hov			
» Johansson i Kälkebo	1		
» Granath		1	
» Johansson i Edsbyn			
» Olsson i Gävle		1	
» Holmström i Gävle	1		
» Herou			
» Högström		1	

Ang. sänkning av tullen
å stärkelse.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Västernorrlands län.</i>			
Herr Öberg			
» Johansson i Sollefteå		1	
» Vennerström		1	
» Bergström i Bäckland		1	
» Lagerkwist		1	
» Strindlund			
» Västberg			1
» Molander			1
» Rudén	1		
» Frost		1	
<i>Jämtlands län.</i>			
Herr Olofsson i Digernäs			1
» Hedlund i Östersund		1	
» Hedlund i Häste	1		
» Persson i Trängen	1		
» Olsson i Rödningsberg		1	
<i>Västerbottens län.</i>			
Herr Wiklund	1		
» Bäckström		1	
» Wikström		1	
» Brännström	1		
» Lindmark	1		
» Lindberg		1	
» Sandberg			1
<i>Norrbottnens län.</i>			
Herr Hage		1	
» Nilsson i Antnäs	1		
» Lövgren i Nyborg		1	
» Dahlén		1	
» Samuelsson		1	
» Hedström			
» Grapenson	1		
Summa	93	89	13

§ 13.

Till avgörande förelåg vidare bevillningsutskottets betänkande, nr 21, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av rubriken 57 i gällande tulltaxa.

Ang. ändrad
lydelse av
rubriken 57
i gällande
tulltaxa.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 61, hade herrar *Olsson* i Golvvasta och *Nilsson* i Hörby föreslagit, att riks-

Ang. ändrad lydelse av rubriken 57 i gällande tulltaxa. (Forts.)

dagen måtte besluta, att rubriken 57 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

57. Ister, även konstister 1 kg. —: 15.

Anm. Med konstister förstås varje med konst framställd, till människoföda avsedd isterliknande vara av vad ursprung, blandning eller sammansättning som helst, såvida däri ingår annat fett än svinfett.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte

1) besluta, att rubrikerna 57 och 1108 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

		Kvantitet för tullberäkningen.		Tullsats.	
				Kronor	öre
57	Ister, även konstister <i>Anm.</i> Med konstister förstås varje med konst framställd, till människoföda avsedd isterliknande vara av vad ursprung, blandning eller sammansättning som helst, såvida däri ingår annat fett än svinfett.	1 kg.	—	15	
1108	Växtfett, såsom palmolja, palmkärnolja, kokosolja eller kokosnötolja, kakaosmör, japanvax och andra vegetabiliska fettämnen, ej särskilt nämnda, som vid vanlig rumstemperatur icke pläga förekomma i flytande form	—			fria.

2), under förutsättning av bifall till vad under 1) hemställts,

a) för sin del jämväl besluta, att de ändrade bestämmelserna skulle tillämpas redan under innevarande budgetår från dag, som Kungl. Maj:t bestämde; samt

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t, med tillkännagivande av sina sålunda fattade beslut, anhålla, att Kungl. Maj:t ville förordna om de beslutade ändringarnas ikraftträdande snarast möjligt.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Lövgren** i Nyborg: Herr talman! Det finnes ingen reservation på denna punkt. Det gäller en justering av tulltaxan för konstister, och i bevillningsutskottet har den betraktats såsom en teknisk justering av tulltaxan, men uppenbart är, att denna justering också har en reel innebörd, i det att den kommer att göra tullen på ister effektiv till lantbrukarnas förmån. — Med hänsyn till den utgång, som voteringen i föregående fråga fick, anser jag mig hava fullt skäl att på denna punkt frånträda det beslut jag varit med om att fatta i bevillningsutskottet och yrkar, herr talman, avslag på utskottets hemställan.

Herr *Hedlund* i Östersund instämde häruti.

Herr **Röing**: Herr talman! På de skäl, som äro anförda i bevillningsutskottets betänkande, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

*Ang. ändrad lydelse av rubriken 57 i gällande tulltaxa.
(Forts.)*

§ 14.

Föredrogs sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagen jord och i anledning därav väckt motion; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 15.

Vid föredragning härpå av sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av kronans jordbruksdomäner och i anledning därav väckt motion begärdes ordet av

Ang. lindring i arrendevillkoren för vissa krono-arrendatorer.

Herr **Gustafson** i Kasenberg, som yttrade: Herr talman! Som synes i föreliggande utlåtande, skulle ifrågavarande arrendatorer, om arrendeavtalet slutits under något av åren 1917—1921, efter särskild prövning kunna få lindring i sina arrendevillkor, för så vitt den 14 mars 1926 återstå tre år av arrendetiden. Nu finns det emellertid arrendeuppgörelser, för vilka uppskattning skett under åren 1919 och 1920, alltså under högkonjunkturen, men där vederbörande tillträtt arrendena åren 1921 och 1922 för en tid av sju år, så att arrendetiden utgår redan år 1928. Sådana arrendatorer skulle icke komma i åtnjutande av den föreslagna lindringen i arrendevillkoren. Jag anser dock, att arrendatorer i dylikt läge sitta ganska hårt, särskilt som de icke haft några förmåner av kristiden såsom många andra. Jag känner till en sådan arrendator, för vilken uppskattningen verkställdes år 1919, och han måste för 55 hektar betala ett arrende av 3,000 kronor — det är i Dalsland, en kronoegenom av ganska dålig beskaffenhet. En sådan arrendator har fått tillträda arrendet efter kristidsuppskattning, då det var höga värden, men vid tillträdet voro prisen å produkterna från gårdens avkastning nere i normala priser. Arrendatorer i dylik ställning borde varit bland dem som hade haft möjlighet till lindring. Jag skulle vilja vädja till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att taga i övervägande, om något kan göras för ifrågavarande arrendatorer, vilka genom utskottets beslut ej har möjlighet till att erhålla någon lindring i sina arrendevillkor.

Då det vid utskottets betänkande icke föreligger någon reservation mot dess beslut, så har jag icke här något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Föredrogs vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till befrämjande av export av hästar till Sovjet-Ryssland m. m.;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från klockarbostället i Örskelljunga församling;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Arbrå socken av Gävleborgs län; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och vissa enskilda personer i Boden.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden föreslagit.

§ 17.

Vidare föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående åtgärder för en effektivare personalbokföring i riket m. m.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 18.

*Ang.
obligatorisk
märkning
av importerade ägg.*

Härefter föredrogs i ett sammanhang dels andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion, II:140, angående obligatorisk märkning av ägg, som införs till Sverige, dels ock första kammarens protokollsutdrag, nr 351, innefattande delgivning av sistnämnda kammarens beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion, I:91, angående samma fråga: och yttrade därvid

Herr Lovén: Herr talman! Jag tillåter mig att beträffande föreliggande utskottsutlåtande, som tillstyrker förslag om märkning av ägg, säga ett par ord.

I lördags under min frånvaro i kammaren behandlades en motion angående föreslagen märkning av en annan utländsk vara, varav importen hit till riket förorsakar en mycket stor arbetslöshet. Lagutskottet hade där avstyrkt märkning, under det att ett tillfälligt utskott här tillstyrkt förevarande förslag. Om detta senare torde nu icke vara något ont att säga. Det är klart, att det från utlandet kommer in till Sverige en mängd dåliga ägg, vilka sedan säljas till samma pris som de svenska prima äggen. Den saken skulle visserligen kunna ordnas på annat sätt, om man överallt såge upp med de utländska mindre och sämre äggen, men när man nu exporterar dessa ägg som svensk vara och därigenom förstör exportmöjligheterna, torde utskottets ståndpunkt i denna sak vara befogad. Det kan dock icke hjälpas, att en dylik stämpling kommer att i någon mån höja priset på de svenska äggen. Emellertid produceras den största mängden ägg hos småbrukare och småfolk, och under sådana omständigheter är det svårt att avgöra, om de ören, som på detta sätt flyttas över från konsumenternas till producenternas fickor, stanna hos dem som bäst behöva dem. Alldeles otvivelaktigt är emellertid, som sagt, att de hit importerade utländska äggen äro mycket sämre än de svenska. Jag ber mina kommunistiska vänner ursäktas mig, om jag säger, att ifall en skånsk höna en enda gång skulle understå sig att värpa sådana ägg, som vi få ifrån Ryssland, skulle hon vara färdig för soppgrödan ögonblickligen. Under nu angivna omständigheter kan kanske från konsumenternas sida icke framställas någon anmärkning mot utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll sitt femte tillfälliga utskotts hemställan i dess ovanberörda utlåtande nr 1; och som kammaren därigenom fattat enahanda beslut som det, vilket blivit kammaren delgivet genom omförmälda protokollsutdrag, beslöt kammaren, att den gjorda delgivningen ej skulle föranleda någon kammarens särskilda åtgärd.

§ 19.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlatande, nr 2, i anledning av väckt motion angående vidtagande av sådana författningsändringar, att köpingarnas polisupplysningsmän må såsom polis- män och åklagare likställas med landsfiskalerna m. m., anförde

*Ang.
köpingarnas
polisupplys-
ningsmäns
likställande
med lands-
fiskalerna
m. m.*

Herr Nilsson i Hörby: Herr talman! Då jag är motionär i föreliggande fråga, skall jag be att få säga några ord.

Jag anser för min del, att det särskilda utskottet vid förra årets riksdag i sitt förslag till den nya polisförfattningen begick ett förbiseende genom att låta de nuvarande köpingsåklagarna förlora sin häktningsrätt. Jag vill i det avseendet understryka, att jag icke kan godkänna den första delen av utskottets motivering i föreliggande betänkande. Utskottet säger nämligen: »Enligt vad utskottet inhämtat torde, utom här ovan anförda formella betänkligheter i fråga om köpingsåklagarnas häktningsrätt, hava gjort sig gällande den uppfattning, att dessa åklagare i följd av förekommande ringa praktik vore mindre ägnade att utöva en så viktig befogenhet, som häktningsrätten otvivelaktigt innebär.»

I fråga om de formella betänkligheter, som utskottet här åberopar, bygger utskottet på kungl. kungörelsen av den 18 december 1925. Jag anser mig för min del med samma styrka kunna bygga på kungl. kungörelsen av den 14 december 1917, enligt vilken köpingsåklagarna ansetts behöriga verkställa inom deras tjänstgöringsområde förekommande häktningar.

Vad sedan frågan om köpingsåklagarnas ringa praktik beträffar, menar utskottet tydligen, att enär köpingsåklagarna verkställt så få häktningar här i landet, skulle det icke vara lämpligt att häktningsrätten låge i deras hand. Jag gör åter gällande, att just detta faktum bevisar, att häktningsrätten utövats på ett omdömesgillt sätt. Då kunde man givetvis med större skäl förfäktat, att köpingsåklagarna som sådana vore olämpliga i förevarande avseende, om häktningar verkställdes i tid och otid.

Bakom det beslut, som fattades i följd i detta ämne, ligger det, misstänker jag, vissa särskilda intressen. Åtminstone ser det så ut, som om man på sina håll ville göra det svårare för mannen i ledet att arbeta sig upp till chefs- och befälsställning. Som ett bevis på att verkligt dugande polismän i chefsställning kunna börja även som män i ledet vill jag erinra om sådana namn som stadsfiskalen Stendahl och numera pensionerade stadsfiskalen Berger. Jag undrar förresten, om det icke förhåller sig på samma sätt med stadsfiskalen i Halmstad.

Kommer därtill, att beslutet från i följd fick en särskild avfattning, varigenom denna rätt blev de redan tjänstgörande befattningshavarna berövad, vilka med stöd av kungörelsen 1917 tillträtt sina befattningar under den förutsättning, att de skulle få utöva såväl chefskapet över köpingens poliskår som häktningsrätten. Det brukar väl annars förhålla sig så inom den statliga verksamheten, att om man ändrar organisationen inom ett område, så lämnas en viss övergångstid, varigenom man icke försämrar ställningen för de befattningshavare, som redan inneha sina poster. Detta var en brist vid polisförordningens tillkomst i följd och det är en brist nu, låt vara att den visserligen kan avhjälpas genom Kungl. Maj:t., som äger befogenhet att reglera detta. Jag kan också erkänna, att utskottet har gått ett stycke på motionens väg, då utskottet i motiveringen säger, att synpunkterna i fråga om chefskapet från motionärens sida äro något så när riktiga och att man förväntar, det Kungl. Maj:t tager vederbörlig hänsyn till detta beträffande de ansökningar, som utan tvivel komma att göras. Jag för min del vill sträcka denna förväntan ett litet steg till, i det att dessa

Ang.
köpingarnas
polisuppsy-
ningsmäns
likställande
med lands-
fiskalerna
m. m.
(Forts.)

ansökningar från de nuvarande befattningshavarnas sida, som nog också komma att innehålla begäran om att häktningsrätten tillerkännes de nuvarande köpings-åklagarna, även därtinnan vinna beaktande.

Jag är naturligtvis icke så stor optimist, att jag skulle tänka på att motionen gentemot ett enhälligt utskott kunde segra; och jag hade ju också möjligen kunnat avstå från att göra något yrkande. Jag har dock tänkt så mycket på denna sak, innan jag framlade min motion, att jag anser mig böra stå fast vid densamma till slutet. Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Blomquist: Herr talman! Som framgår av utskottets utlåtande har ej utskottet kunnat biträda de av motionären framförda yrkandena. Detta av flera skäl.

Sedan rätt länge ha vederbörande sakkunniga myndigheter ansett skäl föreligga, att högsta möjliga kompetenskrav måste ställas på de personer, som skola inneha åtals- och häktningsbefogenhet. Genom den ringa praktik, som köpingarnas polisuppsyningsmän i regel ha och den lilla polispersonal — i flesta fall endast en man — de äga att utöva befäl över, anses de mindre kompetenta än exempelvis landsfiskalerna att utöva en så viktig befogenhet, som här avses. Den betydligt lägre löneinkomst, som köpingarnas polisuppsyningsmän kunna betinga sig, anses också bidra till att rekryteringen i många fall måste ske från mindre kvalificerat håll. Anmärkas bör även, att i de mindre städerna är ej stadsfiskalen polischef, men köpingarnas polisuppsyningsmän vilja däremot ha denna befogenhet, som de förra i detta fall sakna.

För övrigt är det konstaterat, att köpingsåklagarna ej haft stöd i gällande lag för sin ditillsvarande häktningsrätt, utan har av någon oförklarlig anledning denna rätt blivit en slags praxis bredvid lagen.

Utskottet har sig bekant, att i det särskilda utskott, som förra året behandlade förslaget till den nya polislagen, samma synpunkter blivit framförda, som nu motionären gör sig till tolk för, men blivit av detta utskott enhälligt avvisade.

Utskottet finner sig därför sakna anledning att nu så kort tid efter föreslå riksdagen att företaga ändring i nu gällande författningar på hithörande område.

De synpunkter, som framförts i motionen, kunna även utan särskild framställning från riksdagens sida inom nuvarande bestämmelsers ram i vissa fall vinna Kungl. Maj:ts gillande.

Talet om degradering och att de äldre köpingsåklagarna skulle vara underordnade en yngre landsfiskal får ej här vara det avgörande. Kompetens och det helas väl *måste* gå före de rent personliga intressena.

Av dessa skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Hörby: Herr talman! När utskottets ärade vice ordförande begynte sitt svaromål, så bestyrkte det min i mitt första anförande framförda uppfattning, att det ligger något ovidkommande intresse bakom det hela. När utskottets vice ordförande här trycker så hårt på uttrycket kompetens, skulle jag nästan vilja misstänka, att det bakomliggande intresset är ett juristinnesse, och det är mot detta jag velat reagera. Utskottets ärade vice ordförande har vidare icke kunnat ge mig något bestämt besked för eller anförda exempel på att köpingsåklagare med den s. k. lägre kompetensen begått några svåra fel. Jag vill för min del göra gällande, att de icke begått så många fel som vissa landsfiskaler gjort.

Så säger vidare utskottets vice ordförande, att köpingsåklagarnas häktningsrätt icke har stöd i gällande lag. Då ber jag att få citera utskottets egen historik då det säger på första sidan i utskottsutlåtandet, att »i § 19 av promulgationslagen till strafflagen finnas angivna de myndigheter, som äga häktningsbefogenhet. Bland dessa myndigheter förekomma icke köpingsåklagarna och något uttryckligt stadgande om deras häktningsbefogenhet finnes icke i allmän lag. Likväl har i samband med kronofogdeinstitutionens upphörande, genom nyssnämnda instruktion för landsfiskalerna från dessas tjänstgöringsområde uttryckligen undantagits alla brott begångna i stad eller köping, som tillhörde landsfiskalsdistrikt. Genom särskilt stadgande i kungörelsen den 14 december 1917 hava köpingsåklagarna också ansetts behöriga verkställa inom deras tjänstgöringsområde förekommande häktningar».

Sålunda får man anse, att från och med kungörelsen den 14 december 1917 åtminstone och till kungörelsen den 18 december 1925 förelåg laglig rätt för köpingsåklagarna att verkställa häktning.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag ber att få säga ett par ord i anledning av vad motionären här framhöll, att ett förbiseende ägt rum vid handlingen av polislagstiftningen i föregående års särskilda utskott. Det var visst icke något förbiseende från utskottets sida, lika litet som det var något särskilt intresse, som låg bakom för att hindra den utvecklingen, att menige man i polisväsendet skulle kunna gå fram till chefsställning.

Jag vågar tro, att motionären är underkunnig om, att man i fjolårets utskott hade uppe denna fråga till prövning, men att man icke kunde på den korta tid, som stod till buds, finna någon utväg ur det förhållande, som man slutligen stannade inför, d. v. s. att lägga köpingsåklagarna under landsfiskalerna.

Jag kan gärna och villigt medge, att det givetvis för den, som hittills suttit i den ställning, att han varit självständigt ledande kraft på en plats, skall vara svårt att för en ny lagstiftnings skull träda ner i en underordnad ställning. Men jag tror, att den vägen man i det avseendet har att gå, är just den, som femte tillfälliga utskottet har anvisat.

Man får försöka att med de möjligheter, som polisreglementet ger, hos Kungl. Maj:t söka dispens från ifrågavarande generella bestämmelser för att nå det mål, som jag också tror motionären vill nå, nämligen att de köpingsåklagare, som verkligen äro kompetenta att övertaga detta arbete, erhålla en däremot svarande ställning, under det däremot de, som icke äro så kompetenta, att de kunna uppfylla de krav, som lagen uppställer, fortfarande få stå under landsfiskalens befäl.

Jag tror det är den enda vägen att gå, och jag tror, att även motionären på den vägen når vad han ytterst syftar till.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 20.

Slutligen föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående införande av sommartid; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

*Ang.
köpingarnas
polisuppsy-
ningsmäns
likställande
med lands-
fiskalerna
m. m.
(Forts.)*

§ 21.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Bergström* i Bäckland, nr 392, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 170, med förslag till förordning om fördelning av automobilskatte-medel;

herr *Jansson* i Edsbäcken, nr 393, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 159, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga fastigheter; och

herr *Ericson* i Boxholm *m. fl.*, nr 394, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 106, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården *m. m.*

Nämnda motioner bordlades.

§ 22.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 11 A, till Konungen, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

§ 23.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsdepartementen jämte sex i ämnet väckta motioner;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 januari 1921 om kommandomål;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Siam avslutad vänskaps-, handels- och sjöfartstraktat; och

nr 15, i anledning av väckt motion om ändring av § 43 mom. 2 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader för anordnande av en skolstation för utbildning i undervattenssignal- och hydrofontjänst;

nr 43, i anledning av väckt motion angående tillgodoräknande av viss tjänstetid för expeditivsvakten i sjöförsvarets kommandoexpedition G. W. Breed;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

nr 45, i anledning av väckt motion om återbetalning av i visst fall erlagda stämpelmedel; och

nr 46, i anledning av väckt motion om statsbidrag till avlönande av lärarpersonal vid skyddshem;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckt motion om fortsatt utgivande av verket »Främmande grundlagar»; och

nr 23, angående utgivande av ett historiskt och statsrättsligt arbete om den svenska riksdagen; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphävande av Åkers styckebruks nyttjanderätt till viss allmänningsskog.

§ 24.

Justerades protokollsutdrag.

§ 25.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Svedman</i>	under	2	dagar	fr. o. m.	den	8	mars,	
» <i>Bengtsson i Kullen</i>	»	2	»	»	»	8	»	
» <i>Olovson i Västerås</i>	»	2	»	»	»	8	»	
» <i>Lindley</i>	»	2	»	»	»	8	»	
» <i>Granath</i>	»	2	»	»	»	8	»	
» <i>Jensen</i>	»	2	»	»	»	8	»	
» <i>Hedlund i Häste</i>	»	6	»	»	»	7	»	
» <i>Persson i Trången</i>	»	4	»	»	»	8	»	och
» <i>Pettersson i Bjälbo</i>	»	den 8 mars.						

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,50 e. m.

I fidem
Per Cronvall.